

Vissa tobaksfrågor

Sammanfattning

Proposition 2001/02:64 Vissa tobaksfrågor har hänvisats till konstitutionsutskottet. Konstitutionsutskottet beslutade den 12 december 2001 att till socialutskottet – under förutsättning av socialutskottets medgivande – överlämna propositionens lagförslag 2.2 Förslag till lag om ändring i tobakslagen (1993:581) såvitt avser 4, 12 a, 19 och 19 a §§. Konstitutionsutskottet beredde samtidigt socialutskottet tillfälle att avge yttrande över propositionens övriga delar jämte eventuella motioner.

I betänkandet behandlas således delar av regeringens proposition 2001/02:64 Vissa tobaksfrågor. Vidare behandlas 34 motionsyrkanden som väckts med anledning av propositionen och vilka överlämnats av konstitutionsutskottet. Dessutom behandlas ett sextiototal motionsyrkanden i olika tobaksfrågor från de allmänna motionstiderna 1999, 2000 och 2001.

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag om att alla restauranger från den 1 januari 2003 skall ha ett eller flera områden där rökning är förbjuden, att anmälningsskyldighet till kommunen införs för den som i näringsverksamhet säljer tobaksvaror till konsumenter och att kommunen ges rätt att ta ut en avgift för tillsynen av den som bedriver sådan verksamhet. Vidare delar utskottet regeringens bedömning att ett mål bör vara att alla restauranger i princip skall vara rökfria den 1 januari 2004.

Ett enigt utskott föreslår ett tillkännagivande till regeringen. Utskottet anser att resurserna inom det förebyggande arbetet bör inriktas såväl på barn och ungdomar som på den vuxna delen av befolkningen.

Företrädare för Swedish Match, docenten Inger Wahlberg och direktören Bo Aulin, har inför utskottet den 7 februari 2002 framfört synpunkter i ärendet. Samma dag har även överläkaren Gunilla Bolinder, Kliniskt kunskapscentrum vid Karolinska sjukhuset, framfört synpunkter i ärendet.

Chefsförhandlaren, regeringsrådet Susanne Billum, har den 7 mars 2002 lämnat information beträffande läget i förhandlingarna om WHO:s ramkonvention för tobakskontroll.

Docenten Hans Gilljam, Centrum för tobaksprevention inom Stockholms läns landsting samt Läkare mot tobak, och Barbro Holm Ivarsson, Psykologer mot tobak, har inför utskottet den 19 mars 2002 framfört synpunkter.

I betänkandet finns 19 reservationer och 3 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Innehållsförteckning.....	3
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	8
Propositionens huvudsakliga innehåll	8
Utskottets överväganden	8
Fråga om avslag på propositionen m.m.....	8
Utskottets ställningstagande	9
Begreppet tobak i tobakslagen	9
Utskottets ställningstagande	10
Rökfria miljöer	11
Utskottets ställningstagande	15
Detaljhandel med tobaksvaror – anmälningssplikt och tillsyn.....	17
Utskottets ställningstagande	20
Tobaksprevention	21
Åtgärder för att förstärka arbetet med tobaksprevention	21
Utskottets ställningstagande	26
Nikotinersättningsmedel.....	27
Utskottets ställningstagande	31
Överväganden avseende vissa reklamformer	31
Utskottets ställningstagande	32
Tobaksfrågor i övrigt.....	33
Utskottets ställningstagande	34
Reservationer	35
Särskilda yttranden.....	46
Bilagor	
1. Förteckning över behandlade förslag	48
Propositionen	48
Följdmotioner.....	48
Motioner från allmänna motionstiden	51
2. Regeringens lagförslag.....	57
Förslag till lag om ändring i tobakslagen (1993:581).....	57

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Avslag på propositionen m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:So325 och 2001/02:K41 yrkande 1 delvis.

2. Åtskillnad mellan snus och annan tobak

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:K32, 2001/02:K35 och 2001/02:K39.

Reservation 1 (m)

3. Snusforskning

Riksdagen avslår motion 2001/02:So422 yrkande 4.

4. 50-regeln

Riksdagen antar 4 § regeringens förslag till lag om ändring i tobakslagen (1993:581). Riksdagen avslår därmed motionerna 2001/02:K41 yrkande 3 och 2001/02:K44 yrkande 4.

Reservation 2 (fp)

5. Frivillig rökfrihet

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:K36, 2001/02:K37 yrkande 1, 2001/02:K38 yrkande 2 och 2001/02:K41 yrkande 2.

Reservation 3 (m)

6. Rökförbud

Riksdagen avslår motionerna 1999/2000:So201 yrkande 4, 2000/01:So322 yrkande 3, 2000/01:So335 yrkande 4, 2000/01:So338 yrkande 2, 2001/02:K40 yrkande 3, 2001/02:So318, 2001/02:So420 yrkande 1, 2001/02:So422 yrkande 1 delvis, 2001/02:So498 yrkande 8, 2001/02:So502 yrkande 2 samt 2001/02:So615 yrkande 4.

7. Lag om rökfrihet

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:K30, 2001/02:K40 yrkandena 1 och 2, 2001/02:K43 yrkande 1 samt 2001/02:612 yrkande 11.

Reservation 4 (kd)

8. Totalt rökförbud

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:K34 yrkande 2 och 2001/02:So303 yrkande 7.

Reservation 5 (c)

9. Rökning på allmän plats

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:So338 yrkande 1 och 2001/02:So420 yrkande 2.

10. Anmälningssplikt m.m.

Riksdagen antar 12 a, 19 och 19 a §§ regeringens förslag till lag om ändring i tobakslagen (1993:581). Riksdagen avslår därmed motionerna 1999/2000:So271 yrkande 3, 2001/02:K37 yrkande 2 och 2001/02:So498 yrkande 10.

Reservation 6 (m)

11. Säljtillstånd för tobak

Riksdagen avslår motionerna 1999/2000:So201 yrkande 3, 2000/01:So335 yrkande 3, 2001/02:K43 yrkande 2, 2001/02:So412 yrkande 1, 2001/02:So422 yrkande 1 delvis och 2001/02:So615 yrkande 2.

Reservation 7 (mp)

12. Nationella handlingsplanen mot tobak

Riksdagen avslår motion 1999/2000:So235.

13. Upphävande av åldersgränsen

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:K37 yrkande 6 och 2001/02:So254.

Reservation 8 (m)

14. Efterlevnaden av åldersgränsen

Riksdagen avslår motionerna 1999/2000:So271 yrkande 4 och 1999/2000:So491 yrkande 5.

15. Avgift för säljtillstånd och tillsyn

Riksdagen avslår motion 2001/02:K43 yrkande 3.

Reservation 9 (mp)

16. Folkhälsopolitik

Riksdagen avslår motion 2001/02:K34 yrkande 1.

17. Tobaksprevention

Riksdagen avslår motionerna 1999/2000:So201 yrkande 1, 1999/2000:So263 yrkande 8, 1999/2000:So271 yrkande 5, 1999/2000:So493 yrkande 9, 2000/01:Sf274 yrkande 34, 2000/01:So245 yrkande 2, 2000/01:So335 yrkande 1, 2001/02:K43 yrkande 5, 2001/02:So498 yrkande 9, 2001/02:So624 yrkandena 4 och 5 samt 2001/02:So634 yrkande 8.

Reservation 10 (kd)

Reservation 11 (fp)

Reservation 12 (mp)

18. Målgruppsinriktad information

Riksdagen avslår motion 2001/02:K37 yrkande 3.

Reservation 13 (m)

19. Statens ansvar för information m.m.

Riksdagen avslår motionerna 1999/2000:So271 yrkande 1, 2000/01:So549 yrkande 2, 2001/02:K44 yrkande 1 och 2001/02:So497 yrkande 10.

Reservation 14 (fp)

20. Nationell strategi för rökavvänjning

Riksdagen avslår motion 1999/2000:So391.

21. Fördelning av resurserna

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anför om fördelningen av resurserna för det tobakspreventiva arbetet. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:K44 yrkande 2 och bifaller delvis motionerna 1999/2000:A804 yrkande 30, 2001/02:K37 yrkande 5, 2001/02:K43 yrkande 4 samt 2001/02:So422 yrkande 3.

22. Varningstexter

Riksdagen avslår motion 2000/01:So335 yrkande 7.

23. Nikotinläkemedel hos apoteksombuden

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:So236, 2001/02:So265, 2001/02:So270 yrkande 1, 2001/02:So290 yrkande 1 och 2001/02:So294.

24. Ytterligare ökad tillgänglighet

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:216 yrkande 2, 2000/01:So314, 2001/02:K31, 2001/02:K33, 2001/02:K37 yrkande 4, 2001/02:K40 yrkande 4, 2001/02:K41 yrkande 4, 2001/02:K44 yrkande 3, 2001/02:So290 yrkande 2, 2001/02:So329 samt 2001/02:So544.

Reservation 15 (m)

Reservation 16 (kd, fp)

Reservation 17 (c)

25. Subventionering av nikotinläkemedel m.m.

Riksdagen avslår motionerna 1999/2000:So201 yrkande 6, 2000/01:So335 yrkande 6, 2001/02:So270 yrkande 2 och 2001/02:So412 yrkande 2.

Reservation 18 (mp)

26. Vissa reklamformer

Riksdagen avslår motionerna 1999/2000:So271 yrkande 2 och 2001/02:So498 yrkande 7.

27. Tobaksautomater

Riksdagen avslår motion 2001/02:K40 yrkande 5.

Reservation 19 (kd)

28. Oberoende expertutredning m.m.

Riksdagen avslår motionerna 1999/2000:So469 yrkande 2 och 2000/01:So245 yrkande 1.

29. Lagförslaget i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i tobakslagen (1993:581), såvitt nu är i fråga, i den mån lagförslaget inte omfattas av vad utskottet föreslagit ovan. Riksdagen beslutar sådan ändring dels i ingressen, dels i ikraftträdande- och övergångsbestämmelser till det i propositionen framlagda lagförslaget, såvitt nu är i fråga, som föranleds av detta.

Stockholm den 21 mars 2002

På socialutskottets vägnar

Ingrid Burman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ingrid Burman (v), Chris Heister (m), Susanne Eberstein (s), Margareta Israelsson (s), Rinaldo Karlsson (s), Chatrine Pålsson (kd), Leif Carlson (m), Conny Öhman (s), Lars U Granberg (s), Elisebeht Markström (s), Rolf Olsson (v), Lars Gustafsson (kd), Cristina Husmark Pehrsson (m), Kenneth Johansson (c), Kerstin Heinemann (fp), Lars Elinderson (m) och Lotta N Hedström (mp).

Redogörelse för ärendet

Propositionens huvudsakliga innehåll

Regeringen föreslår i propositionen 2001/02:64, i de delar socialutskottet behandlar, vissa ändringar i tobakslagen (1993:581). Förslag lämnas bl.a. om att alla restauranger och andra serveringsställen skall ha ett eller flera områden där rökning är förbjuden. I propositionen redovisas ett mål om i princip rökfria serveringsmiljöer den 1 januari 2004. En särskild utredare bör enligt regeringen tillkallas för att utreda förutsättningarna för att eventuellt uppnå detta mål på frivillig väg. För det fall målet om rökfria miljöer inte kan uppnås på frivillig väg redovisar regeringen sin avsikt att återkomma med lagförslag om rökfrihet. Vidare lämnas förslag om att den som i näringsverksamhet säljer tobaksvaror till konsumenter skall anmäla försäljningen hos den kommun där försäljningen sker och att kommunen skall ha rätt att ta ut avgift för sin tillsyn av den som bedriver sådan verksamhet.

Slutligen redovisas i propositionen regeringens syn på tillgången på nikotinersättningsmedel samt på användningen av de 90 miljoner kronor riksdagen tidigare avsatt till tobaksprevention (prop. 2000/01:100, bet. 2000/01:FiU20, rskr. 2000/01:288).

Lagändringar som innebär en skyldighet för serveringsställen att ha ett eller flera områden där rökning är förbjuden föreslås träda i kraft den 1 januari 2003. De nya bestämmelserna om handel med tobaksvaror föreslås träda i kraft den 1 juli 2002.

Utskottets överväganden

Fråga om avslag på propositionen m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om att avslå propositionen och ett motionsyrkande om att upphäva tobakslagen.

Motion

I motion 2001/02:K41 av Anna Kinberg (m) hemställs att riksdagen avslår propositionen 2001/02:64 (yrkande 1 delvis). Motionären anser att det är bra att människor slutar röka men att en sådan utveckling inte bör komma till stånd genom förbud utan genom uppmuntran.

I motion 2000/01:So325 av Gunnar Axén (m) begärs att riksdagen beslutar att avskaffa tobakslagen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar inte bedömningarna i motionerna 2001/02:K41 (m) yrkande 1 delvis och 2000/01:So325 (m). Motionerna avstyrks.

Begreppet tobak i tobakslagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motioner om att ha olika regler i tobakslagen för tobak som röks och annan tobak, främst snus. Riksdagen bör vidare avslå ett motionsyrkande som förespråkar ett tillkännagivande om behovet av snusforskning.

Jämför reservation 1 (m).

Motioner

I motion 2001/02:K35 av Per Bill m.fl. (m) begärs tillkännagivande om att i 14 § 1 tobakslagen (1993:581) ersätta ”tobaksvara” respektive ”tobaksvaror” med ”tobaksvara avsedd att rökas” respektive ”tobaksvaror avsedda att rökas”. Motionärerna pekar på att den som byter ut cigaretter mot snus väsentligt minskar risken för att råka ut för tobaksrelaterade sjukdomar. Vidare anføres att många fler svenskar har slutat röka med hjälp av snus än med hjälp av nikotinplåster eller nikotintuggummi.

I motion 2001/02:K32 av Lars Elinderson (m) begärs tillkännagivande om att en återhållsam marknadsföring av snus tillåts för att därigenom minska tobaksrökningen. Motionären anför att de stora hälsorisker som har med tobaksbruk att göra uppkommer framför allt när tobaken förbränns och rök dras ned i lungorna. Det är därför rimligt att göra skillnad mellan skadliga och mindre skadliga tobaksvaror.

I motion 2001/02:K39 av Inge Carlsson (s) begärs tillkännagivande om en mer nyanserad syn på tobak där man skiljer cigaretttrökning från rökfri tobak som snus. Motionären anför man inte kan genomföra generella åtgärder mot tobak utan att ta hänsyn till att visst bruk av tobak, som snusning, kan öka förutsättningarna för att fler skall kunna sluta röka.

I motion 2001/02:So422 av Anneli Enochson och Fanny Rizell (båda kd) begärs tillkännagivande om behovet av snusforskning (yrkande 4). Motionärerna pekar på att pojkars snusande sedan 1997 har ökat från 21 till 27 % och att motsvarande siffror bland flickor är 3 och 5 %.

Bakgrund m.m.

Tobaks- och reklamutredningen föreslog i sitt slutbetänkande Reklamen för alkohol och tobak (SOU 1976:63) att regleringen av marknadsföringsåtgärder beträffande tobak skulle gälla alla varor som till någon del innehåller tobak och som är avsedda att brukas som njutningsmedel. Regeringen delade denna

uppfattning (prop. 1977/78:178), och inte heller riksdagen framförde någon annan uppfattning (bet. 1978/79:Nu1, rskr. 1978/79:30). Reglerna om tobaksreklam genomfördes genom lag (1978:764) med vissa bestämmelser om marknadsföring av tobaksvaror. Lagen upphävdes i samband med tobakslagens (1993:581) tillkomst och reglerna om marknadsföring flyttades i huvudsak oförändrade över till den nya lagen. Efter tobakslagens tillkomst har inte riksdagen tagit upp frågan om åtskillnad i lagen mellan marknadsföringsåtgärder som avser å ena sidan tobak som kan rökas och å andra sidan snus och tuggtobak.

Propositionen

Regeringen anför i *propositionen* (s. 14 f.) att snusandet i Sverige minskade fram till slutet av 1960-talet och då mest förekom hos äldre män. Sedan början av 1970-talet har snusningen ökat kraftigt. Åren 1996-97 snusade 20 % av de vuxna männen dagligen. I åldersgruppen 25-34 år var siffran omkring 30 %. Endast ett par procent av kvinnorna snusar, men bruket tycks öka. Jämfört med rökare exponeras vanesnusare för betydligt större halter av nikotin och under längre tid, i genomsnitt mer än 12 timmar per dygn.

Regeringen anför vidare att förutom en beroendeskapande verkan har nikotin en mångfald effekter på t.ex. hjärt-kärlsystemet, mag-tarmkanalen och ämnesomsättningen. Den kraftiga nikotinexponeringen under stor del av dygnet utgör en stressfaktor på snusarens hjärta och blodkärl med ökad hjärtfrekvens och förhöjt blodtryck som följd.

Regeringen redovisar att snus innehåller bl.a. nitrosaminer, som är cancerframkallande. Experimentella studier har visat att snus kan framkalla cancer hos försöksdjur. Epidemiologiska studier utförda i Sverige och Nordamerika har tidigare visat att snusande ökar risken för munhålecancer. Senare motsvarande svenska studier har dock inte kunnat påvisa en ökad risk för munhålecancer hos snusare. Det är ännu otillräckligt utrett om cancerförekomsten på andra ställen än i munhålan har ökat.

Det svenska snusets långsiktiga hälsoeffekter är således, enligt regeringens uppfattning, ofullständigt utforskade. Det är mot denna bakgrund väsentligt att konstatera att det ännu finns många skäl till försiktighet i inställningen till snusning. Snusberoende ökar risken för framtida övergång till cigarettökning och blandbruket ser ut att öka.

Utskottets ställningstagande

I motionerna 2001/02:K32 (m), 2001/02:K35 (m) och 2001/02:K39 (s) förespråkas att tobakslagens regler ändras så att åtskillnad görs mellan tobak som är avsedd att rökas och annan tobak, främst snus. Den senare kategorin tobak kan enligt motionärerna omges med färre restriktioner och inskränkningar i lagstiftningen. Utskottet, som delar regeringens uppfattning att snusets skadeverkningar är otillräckligt utredda, anser inte att detta är en lämplig åtgärd. Motionerna avstyrks därför.

Utskottet delar motionärernas uppfattning i motion 2001/02:So422 (kd) yrkande 4 att det föreligger ett behov av ytterligare snusforskning. Något initiativ från riksdagens sida är dock inte erforderligt, varför motionen avstyrks.

Rökfria miljöer

Utskottets förslag i korthet

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag att restauranger och andra serveringsställen skall ha ett eller flera ställen där rökning är förbjuden. Utskottet delar vidare regeringens uppfattning att en särskild utredare bör tillsättas för att utreda förutsättningarna för ett rökförbud i restauranger och på andra serveringsställen. Riksdagen bör med hänvisning till ovanstående ställningstagande avslå ett antal motioner av vilka vissa är i ungefärlig linje med regeringens förslag, andra anser att regeringens förslag är för långtgående och ytterligare andra som genom krav på lagstiftning och andra åtgärder vill gå längre än regeringen när det gäller att begränsa rökningen i serveringsmiljöer.

Jämför reservationerna 2 (fp), 3 (m), 4 (kd) och 5 (c).

Propositionen

I *propositionen* anför regeringen (s. 43 f.) att i tobakslagen infördes ursprungligen rökförbud i lokaler avsedda för barnomsorg, skolverksamhet eller annan verksamhet för barn eller ungdom, i lokaler avsedda för hälso- och sjukvård, i lokaler avsedda för gemensamt bruk i bostäder och inrättningar med särskild service eller vård, och på färdmedel i inrikes kollektivtrafik eller i lokaler och andra utrymmen avsedda att användas av den som reser med sådana färdmedel. Vidare infördes i tobakslagen en skyldighet för hotell att ha vissa rökfria rum och för restauranger och andra serveringsställen med mer än femtio sittplatser att ha sittplatser i områden där rökning är förbjuden, den så kallade 50-regeln.

Före tobakslagens reglering om rökfria miljöer fanns allmänna råd utfärdade av Arbetarskyddsstyrelsen och Socialstyrelsen vilka syftade till begränsning av tobaksrökning. På arbetsplatser, såväl offentliga som privata, förekom frivilliga överenskommelser om begränsad rökning. En utvidgning av de rökfria miljöerna har gjorts genom tillägg i tobakslagen (SFS 1994:98, prop. 1993/94:98) och numera omfattar rökförbudet även skolgårdar och motsvarande områden utomhus vid förskolor och fritidshem, andra lokaler när en allmän sammankomst eller offentlig tillställning anordnas och lokaler som är avsedda att användas av den som deltar i sammankomsten eller tillställningen och andra lokaler om allmänheten har tillträde till lokalerna. I samband med dessa ändringar infördes även en skyldighet för arbetsgivare att se till att arbetstagare inte mot sin vilja utsätts för tobaksrök i arbetslokaler.

Regeringen anför vidare i propositionen att restauranger och kaféer är de miljöer där människor numera besväras mest av passiv rökning. Enligt regeringen bör målet vara rökfria serveringsmiljöer den 1 januari 2004. Rökning kan dock tillåtas i någon del av lokalerna som särskilt avsatts för detta. Servering eller annan verksamhet får inte bedrivas där. Regeringen anser vidare att en särskild utredare bör tillsättas för att utreda effekterna av att genom lag besluta om rökförbud. Målet om rökfria serveringsmiljöer bör i första hand uppnås på frivillig väg. Om detta inte lyckas avser regeringen att återkomma med lagförslag. Enligt regeringens mening bör emellertid den så kallade 50-regeln tas bort redan från den 1 januari 2003. Detta innebär att en skyldighet införs för alla restauranger och andra serveringsställen att ha ett eller flera områden där rökning är förbjuden. I anledning härav föreslås i propositionen en ändring i 4 § tobakslagen.

Motioner

I fyra motioner framförs synpunkter mot bestämmelser om rökfria restauranger.

I motion 2001/02:K37 av Chris Heister m. fl. (m) begärs tillkännagivande om rökfria miljöer på frivillig väg (*yrkande 1*). Motionärerna anför att det vid en ytlig reflexion kan tyckas vara en fördel med totalförbud på grund av att detta är enklare för restaurangägarna att leva upp till än till rökfria sektioner. Frivilliga lösningar är emellertid rimligen bättre anpassade för att möta verklighetens krav och behov. Motionärerna pekar på att lösningar som uppkommer genom att möta kundernas efterfrågan ger fler nöjda kunder än ett förbud.

I motion 2001/02:K38 av Anders Sjölund och Tomas Högström (båda m) begärs tillkännagivande om att avslå regeringens proposition 2001/02:64 vad avser förslaget om rökfria serveringsmiljöer (*yrkande 2*). Motionärerna anför att efterfrågan på rökfria avdelningar och helt rökfria restauranger kommer att öka, vilket snabbt kommer att medföra en anpassning hos marknaden. Enligt motionärerna är därför en lagstiftning som tvingar marknaden djupt olycklig och den skapar större problem än den den säger sig vilja lösa.

I motion 2001/02:K41 av Anna Kinberg (m) begärs tillkännagivande om rökförbud i serveringsmiljöer (*yrkande 2*). Motionären pekar på att de som inte slutar röka får välja mellan att stå och röka utanför krogen, att göra det i krogens röktrum eller att stanna hemma. Ett förbud mot rökning i serveringsmiljöer får negativa konsekvenser för en av våra viktigaste näringar och för de människor som befolkar och föder den. Vidare begärs tillkännagivande om den s.k. 50-gränsen (*yrkande 3*). Motionären anför att förslaget om att ta bort den s.k. 50-regeln till 2003 riskerar att få negativa effekter för både krögare och gäster. Ett litet kafé där alla brukar röka måste nu kanske bygga om för att ta emot gäster som inte brukar gå dit.

I motion 2001/02:K36 av Caroline Hagström (kd) begärs tillkännagivande om rökfria miljöer. Motionären anför att restaurangnäringen måste få möjlighet att skapa ett normsystem som innebär att det skall vara möjligt att besöka ett

näringsställe och få en rökfri plats men att det också skall finnas en flexibilitet så att den som ser rökningen som en viktig del av måltiden även fortsättningsvis skall kunna gå ut och äta.

I motion 2001/02:K44 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp) begärs tillkännagivande om att den s.k. 50-regeln skall bibehållas till den 1 januari 2004 (yrkande 4). Motionärerna anför att det är bättre att alla lokaler blir rökfria samtidigt.

I flera motioner framförs krav på rökfria miljöer i relativt nära linje med regeringens förslag.

I motion 2001/02:So498 av Gudrun Schyman m.fl. (v) begärs tillkännagivande om allmänt rökförbud på restauranger och näringsställen (yrkande 8). Motionärerna anför att rökfria miljöer skall prioriteras i det totala folkhälsoarbetet och att förbud mot rökning på restauranger och andra serveringsställen skall införas. Ett likartat motionsyrkande framförs av samma parti i partimotionen 2000/01:So322 (yrkande 3).

I motion 2001/02:So615 av andre vice talman Eva Zetterberg m.fl. (v kd, c, fp, mp) begärs tillkännagivande om behovet av en lagstiftning som förbjuder rökning på serveringsställen (yrkande 4). Motionärerna anser att restauranger och andra serveringsställen skall vara rökfria. Även dessa lokaler skall omfattas av den grundregel om rökfritt som gäller för andra lokaler dit allmänheten har tillträde. Motionärerna pekar på att det dock bör öppnas en möjlighet att tillåta rökning i någon eller några delar av lokalerna som särskilt avsåts för detta.

I motion 2001/02:K40 av Lars Gustafsson m.fl. (kd) begärs tillkännagivande om att den grundläggande utgångspunkten, även i den tänkta utredningens arbete, måste vara att skapa rökfria miljöer med ett väl avgränsat område för rökning och inte tvärtom (yrkande 3).

I motion 2001/02:So422 av Anneli Enochson och Fanny Rizell (båda kd) begärs tillkännagivanden om de utmaningar Nationella folkhälsokommittén formulerat (yrkande 1 delvis). Motionärerna pekar bl.a. på att tobakslagen bör skärpas avseende rökning i serveringslokaler.

I motion 2000/01:So335 av Thomas Julin m.fl. (mp) yrkas tillkännagivande om allmänt rökförbud på restauranger och näringsställen om inte avskildhet kan ordnas för rökare (yrkande 4). Motionärerna anför att allmänt rökförbud skall råda på restauranger och andra näringsställen och att tillstånd för rökning bara skall kunna ges om sådan avskildhet kan ordnas att inte tobaksröken blir till olägenhet för övriga gäster och för personalen. Ett motionsyrkande med likartad innebörd framförs motion 1999/2000:So201 av Thomas Julin m.fl. (mp) (yrkande 4).

Yrkanden som syftar till allmänt rökförbud på restauranger och andra näringsställen framförs även i motionerna 2001/02:So318 av Mikael Oscarsson (kd), 2001/02:So502 av Tasso Stafilidis och Charlotta L Bjälkebring (båda v)

(yrkande 2) samt 2000/01:So338 (yrkande 2) respektive 2001/02:So420 (yrkande 1) av Sonja Fransson och Laila Bjurling (båda s).

Ett antal motioner förespråkar strängare regler än dem av regeringen föreslagna.

I motion 2001/02:K34 av Åsa Torstensson m.fl. (c) begärs tillkännagivande om ett totalt förbud mot rökning i restauranglokaler eller på andra serveringsställen från den 1 januari 2004 (yrkande 2). Motionärerna anför att såväl arbetsmiljöhänsyn och drogpolitiska motiv som hälsoskäl talar för att tobakslagen bör skärpas. Härigenom blir restaurangmiljön och kaféerna också tillgängliga för den stora grupp som inte tål tobaksrök. Ett motionsyrkande med likartat innehåll framförs i motion 2001/02:So303 av Agne Hansson m.fl. (c) (yrkande 7).

I motion 2001/02:K43 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp) begärs att regeringen lägger fram förslag om förbud mot rökning i restauranger och andra serveringslokaler fr.o.m. den 1 januari 2003 (yrkande 1). Motionärerna anför att riksdag och regering måste visa en betydligt större handlingskraft i frågan och fatta beslut om lag redan nu. Motionärerna anser att frågan har utretts tillräckligt och att det finns tillräcklig kunskap för att kunna fatta beslut om att införa rökfria serveringsmiljöer.

I motion 2001/02:K30 av Sonja Fransson och Laila Bjurling (båda s) begärs tillkännagivande om att regeringen skall återkomma till riksdagen med ett konkret lagförslag om rökfria serveringar och hur det praktiskt skall genomföras. Motionärerna pekar på att propositionen anger en rad tungt vägande skäl för att införa rökfritt i restauranger och motsvarande. Mot denna bakgrund är det högst angeläget att målet om rökfria restauranger uppnås utan onödigt dröjsmål.

I motion 2001/02:K40 av Lars Gustafsson m.fl. (kd) begärs tillkännagivande om att restaurangbesökarna och de anställda måste kunna garanteras rökfrihet (yrkande 1). Motionärerna anför att målsättningen måste vara att ingen som inte vill skall behöva utsättas för rökning. Ett motionsyrkande med samma innehåll framförs i motion 2001/02:So612 av Lars Gustafsson m.fl. (kd) (yrkande 11).

I motion 2001/02:K40 (kd) begärs vidare tillkännagivande om att den tänkta utredningen avseende rökförbud i serveringsmiljöer parallellt skall utforma ett lagförslag om rökfrihet samt se på möjligheterna att uppnå rökfria miljöer på frivillig väg (yrkande 2). Motionärerna uppger att de vidhåller att målet om rökfrihet skall nås år 2004, och för att detta skall vara realistiskt möjligt måste utredningens arbete inriktas på att se på olika tillvägagångssätt för att uppnå detta.

I motionerna 2000/01:So338 (yrkande 1) respektive 2001/02:So420 (yrkande 2) av Sonja Fransson och Laila Bjurling (båda s) anför att regeringen bör lagstifta om förbud mot rökning på offentliga platser. Motionärerna pekar på de problem som uppstår för icke-rökare att besöka myndigheter, kommunala inrättningar, sjukvården m.m. när rökarna samlas i klungor utanför entréerna.

Bakgrund

Frågan om rökning och serveringsmiljöer har berörts av *socialministern* i interpellationsdebatt den 12 februari 2002. I debatten (snabbprotokoll 2001/02:67) anförde socialministern bl.a. följande.

Det är i dag självklart för oss att kunna vistas på arbetet utan att utsättas för andras rök. Det borde också gälla personal på serveringsställen. Förslagen i propositionen bygger på Folkhälsokommitténs betänkande. Kommittén föreslog att det skulle införas rökförbud i restauranger men att rökning skulle vara tillåten i någon eller några delar av lokalen som särskilt avsatts för detta. Regeringen anser att målet är rökfria serveringsmiljöer den 1 januari 2004. Då kommitténs förslag saknar en utredning om effekterna av att i lag besluta om rökförbud bör frågan utredas. I bl.a. USA finns delstater och städer med rökfria restauranger. Regeringens avsikt är att ta till vara de erfarenheter som man fått där när det gäller effekterna för restaurangnäringen, personalen och gästerna. Regeringen avser också att ytterligare pröva möjligheterna att utforma incitament för att få restaurangnäringen att frivilligt införa rökfrihet.

Utskottets ställningstagande

Rökningen är i dag den största enskilda orsaken till för tidiga dödsfall. Det gäller såväl i Sverige som i hela den industrialiserade delen av världen. Sambandet mellan rökning och ohälsa är vetenskapligt dokumenterad sedan decennier (prop. s. 13).

Eftersom det mesta av tobaksröken inte går till rökaren själv utan till omgivningen finns samma sorters ohälsoeffekter hos den som exponeras för den s.k. miljötobaksrökningen (passiv rökning) som hos rökaren själv. Det finns ett tydligt samband mellan överkänslighetsbesvär och rökning, liksom mellan rökning och utveckling av allergi. Föräldrars rökning anses orsaka åtminstone vart fjärde fall av astma hos barn. Barn till rökare har också oftare inflammation i mellanörat än barn till rökfria föräldrar (prop. s. 14).

I tobakslagen (se prop. 1992/93:185) infördes ursprungligen rökförbud i lokaler avsedda för barnomsorg, skolverksamhet eller annan verksamhet för barn eller ungdom, i lokaler avsedda för hälso- och sjukvård, i lokaler avsedda för gemensamt bruk i bostäder och inrättningar med särskild service eller vård och på färdmedel i inrikes kollektivtrafik eller i lokaler och andra utrymmen avsedda att användas av den som reser med sådana färdmedel. Vidare infördes i tobakslagen en skyldighet för hotell att ha vissa rökfria rum och för restauranger och andra serveringsställen med fler än femtio sittplatser att ha sittplatser i områden där rökning är förbjuden, den s.k. 50-regeln.

En utvidgning av de rökfria miljöerna har gjorts genom tillägg i tobakslagen (SFS 1994:98, prop. 1993/94:98) och numera omfattar rökförbudet även skolgårdar och motsvarande områden utomhus vid förskolor och fritidshem, andra lokaler när en allmän sammankomst eller offentlig tillställning anordnas och i lokaler som är avsedda att användas av den som deltar i sammankomsten eller tillställningen och i andra lokaler om allmänheten har tillträde till lokalerna. I samband med dessa ändringar infördes även en skyldighet för

arbetsgivare att se till att arbetstagare inte mot sin vilja utsätts för tobaksrök i arbetslokaler.

Enligt utskottet är det väsentligt att också besökare på restauranger och andra serveringsställen erbjuds rökfria miljöer. Utskottet ställer sig därför bakom regeringens förslag att restauranger och andra serveringsställen skall ha ett eller flera ställen där rökning är förbjuden. Utskottet tillstyrker således förslaget till ändring i 4 § tobakslagen. Motionerna 2001/02:K41 (m) yrkande 3 och 2001/02:K44 (fp) yrkande 4 avstyrks.

Utskottet delar även regeringens uppfattning att ett mål bör vara att alla serveringsmiljöer skall vara rökfria den 1 januari 2004. Utskottet delar också regeringens uppfattning att en utredning om effekterna av att genom lag besluta om rökförbud bör tillsättas. Uppdraget bör ges den omfattning som regeringen föreslår, dvs. bl.a. att undersöka effekterna av bestämmelser om rökfrihet i serveringsmiljöer i andra länder, såväl för restaurangbranschen som för enskilda, samt applicera dessa erfarenheter på svenska förhållanden. För det fall målsättningen att alla serveringsmiljöer skall vara rökfria den 1 januari 2004 inte uppnås på frivillig väg förutsätter utskottet att regeringen återkommer med ett lagförslag. Motionerna 2001/02:K36 (m), 2001/02:K37 (m) yrkande 1, 2001/02:K38 (m) yrkande 2 och 2001/02:K41 (m) yrkande 2 avstyrks följaktligen. Med tanke på de hälsoproblem som passiv rökning medför kanske främst för barn och ungdomar samt personer med astma och andra luftvägsbesvär anser utskottet att envar bör överväga att begränsa sitt rökande även i andra sammanhang.

Genom regeringens förslag får motionerna 1999/2000:So201 (mp) yrkande 4, 2000/01:So322 (v) yrkande 3, 2000/01:So335 (mp) yrkande 4, 2000/01:So338 (s) yrkande 2, 2001/02:K40 (kd) yrkande 3, 2001/02:So318 (kd), 2001/02:So420 (s) yrkande 1, 2001/02:So422 (kd) yrkande 1 delvis, 2001/02:So498 (v) yrkande 8, 2001/02:So502 (v) yrkande 2 samt 2001/02:So615 (v, kd, c, fp, mp) yrkande 4 anses i huvudsak tillgodosedda.

Utskottet anser det rimligt att restaurangnäringen ges tid till den 1 januari 2004 att införa rökfria serveringsmiljöer. Något skäl att förorda att rökfria serveringsmiljöer skall införas tidigare än vad regeringen föreslår föreligger således inte. Vidare ser utskottet det i propositionen beskrivna arbetet för att bl.a. undersöka effekterna av bestämmelser om rökfrihet i andra länder som ett värdefullt underlag för det lagförslag som regeringen kan komma att överlämna till riksdagen för det fall rökfrihet inte kan uppnås på frivillig väg. Något skäl att ge regeringen till känna att ett konkret lagförslag beträffande rökfrihet bör utarbetas parallellt med det övriga arbetet på området föreligger därför inte heller. Utskottet avstyrker motionerna 2001/02:K30 (s), 2001/02:K40 (kd) yrkandena 1 och 2, 2001/02:K43 (mp) yrkande 1 samt 2001/02:So612 (kd) yrkande 11.

I motionerna 2001/02:K34 (c) yrkande 2 och 2001/02:So303 (c) yrkande 7 förespråkas ett totalt rökförbud på serveringsställen. Utskottet delar inte motionärernas inställning. Motionsyrkandena avstyrks.

I motionerna 2000/01:So338 (s) yrkande 1 och 2001/02:So420 (s) yrkande 2 aktualiseras frågan om förbud mot rökning på allmän plats. Att rökning inte förekommer i anslutning till sjukhusentréer och vid andra offentliga byggnader får ses som en ordningsfråga. Motionsyrkandena avstyrks.

Detaljhandel med tobaksvaror – anmälningsplikt och tillsyn

Utskottets förslag i korthet

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag att den som i näringsverksamhet säljer tobaksvaror till konsumenter skall vara skyldig att anmäla försäljningen hos den kommun där försäljningen sker. Utskottet ställer sig även bakom regeringens förslag att kommunen skall få ta ut en avgift för sin tillsyn. Motionsyrkanden rörande bl.a. tillståndsplikt, anmälningsplikt och åldersgränser för tobaksförsäljning bör avstyrkas i den mån de inte är tillgodosedda. Jämför reservationerna 6 (m), 7 (mp), 8 (m) och 9 (mp).

Propositionen

Regeringens föreslår i *propositionen* (s. 47 f.) att den som i näringsverksamhet säljer tobaksvaror till konsumenter skall vara skyldig att anmäla försäljningen hos den kommun där försäljningen sker. En ny 12 a § föreslås i tobakslagen. Med anledning härav föreslås även ett tillägg i 19 § tobakslagen där tillsynen enligt tobakslagen regleras. Kommunen får vidare ta ut en avgift för sin tillsyn av den som bedriver anmälningspliktig näringsverksamhet med tobaksvaror. Med anledning härav föreslås en ny 19 a §.

Genom en ändring i tobakslagen (1993:581) år 1997 infördes ett förbud att i näringsverksamhet sälja eller på annat sätt lämna ut tobaksvaror till den som inte fyllt 18 år. Det är enligt regeringens uppfattning uppenbart att det föreligger brister i lagens efterlevnad då ett stort antal ungdomar under 18 år ändå får köpa tobak. Åtgärder behövs därför som kan bidra till att underlätta och effektivisera den nuvarande kontrollen. Dessa åtgärder bör emellertid framstå som rimliga och förståeliga med hänsyn till såväl åtgärdernas effekt som de olägenheter och kostnader som de kan medföra. Ett system med anmälningsplikt i kombination med en avgiftsfinansierad kommunal tillsyn torde vara tillräckligt för att uppnå detta syfte. På så sätt får kommunen kännedom om de näringsidkare som i kommunen säljer tobak så att de kan bli föremål för tillsyn och riktad information. Regeringen kommer noga att följa att de nu föreslagna åtgärderna i tillräcklig grad förbättrar efterlevnaden av åldersgränsen. Om efterlevnaden inte förbättras anser regeringen att man bör överväga att införa bestämmelser om försäljningsförbud motsvarande de som finns i alkohollagen, jämför 7 kap. 21 § alkohollagen (1994:1738). Regeringen vill i sammanhanget erinra om att straffrättsligt ansvar kan utkrävas av den

som i näringsverksamhet säljer tobaksvaror till någon som är under 18 år. Vidare torde en kommun, med stöd av 20 § tobakslagen, kunna rikta föreläggande mot den som förestår försäljningen att tillse att åldersgränsen efterlevs på ett bättre sätt.

Vidare anför regeringen att minderårigas fortsatt höga tillgång till tobak är oroande. En mer aktiv kommunal tillsyn av butikernas tobaksförsäljning är därför angelägen. Det är ofrånkomligt att en effektivisering av den kommunala tillsynen kräver ökade resurser. Det finns en uppenbar risk att den tillsyn som inte ens delvis kan finansieras med avgifter blir lägre prioriterad. Regeringen föreslår mot den beskrivna bakgrunden att kommunerna ges möjlighet att ta ut en avgift för tillsynen av dem som bedriver anmälningspliktig försäljning av tobak enligt grunder som beslutas av kommunfullmäktige.

Vidare avser regeringen att ge Statens folkhälsoinstitut i uppdrag att närmare följa tobaksförsäljningens utveckling när det gäller ungdomar och utvärdera tillämpningen och effekterna av tobakslagens bestämmelser avseende åldersgräns för inköp av tobak.

Motioner

I motion 2001/02:K37 av Chris Heister m.fl. (m) begärs tillkännagivande om anmälningsplikt för och tillsyn av tobaksförsäljare (yrkande 2). Motionärerna anför att anmälningsplikt och rätt för kommunerna att ta ut tillsynsavgift för detaljhandel med tobak med största sannolikhet inte kommer att minska handeln med smuggelcigaretter. Den enda synliga effekten av ett sådant system är, enligt motionärerna, en svällande kommunal byråkrati och att handeln tvingas stå för onödiga kostnader. Dessutom är krav på anmälningsplikt för att få sälja tobak i princip detsamma som en etableringskontroll, vilket kan ha snedvridande effekter på konkurrensen mellan handlare.

Ett par motioner efterfrågar en reglering av tobakshandeln.

I motion 2001/02:So498 av Gudrun Schyman m.fl. (v) yrkas tillkännagivande om reglering och tillsyn av tobaksförsäljning (yrkande 10). Motionärerna betonar att det inte räcker med preventivt arbete för att minska tobaksrökningen.

I motion 1999/2000:So271 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp) begärs ett tillkännagivande om reglering av detaljhandeln med tobak (yrkande 3). Ett av syftena med en reglering av detaljhandeln är att försöka komma till rätta med den omfattande cigarettsmugglingen.

Flera motionsyrkanden rör införande av ett licensieringssystem för tobaksförsäljning.

I motion 1999/2000:So235 av Barbro Westerholm m.fl. (fp, s, m, v, kd, c, mp) begärs tillkännagivande om förverkligande av den nationella handlingsplanen mot tobak. Motionärerna pekar på att regeringen i budgetpropositionen har lyft fram behovet av att minska tobaksbruket. Tobaksfrågan torde höra till en av de mest utredda frågorna i vårt land. Därför anser motionärerna att regeringen utan dröjsmål bör vidta åtgärder för att omsätta den föreslagna nationella handlingsplanen i konkret handling.

I motion 2001/02:K43 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp) begärs att regeringen lägger fram förslag om att detaljhandel med tobaksvaror får bedrivas endast av den som har säljtillstånd (yrkande 2).

I motion 2001/02:So615 av andre vice talman Eva Zetterberg m.fl. (v, kd, c, fp, mp) yrkas tillkännagivande om att tobakslagen skärps vad gäller licensering, kontroll och tillsyn av leverantörer och detaljhandeln (yrkande 2). Motionärerna anser att dagens tobakslag inte har den verkan som den borde ha. En reglering av detaljhandeln måste därför göras. Ett licenssystem i form av ett säljtillstånd bör införas för handlare som säljer tobaksvaror.

I motion 2001/02:So412 av Fanny Rizell och Ingemar Vänerlöv (båda kd) begärs tillkännagivande om ett licensieringssystem för tobaksförsäljning (yrkande 1). I motion 2001/02:So422 av Anneli Enochson och Fanny Rizell (båda kd) framförs ett motionsyrkande med liknande innebörd (yrkande 1 delvis).

I motion 2000/01:So335 av Thomas Julin m.fl. (mp) begärs tillkännagivande om att tobaksvaror endast skall få säljas av den som innehar särskilt tillstånd (yrkande 3). Ett motionsyrkande innefattande att tobaksvaror endast skall få säljas av den som innehar särskilt tillstånd framförs även i motion 1999/2000:So201 av Thomas Julin m.fl. (mp) (yrkande 3).

Fyra motioner handlar om 18-årsgränsen för tobaksinköp samt kommunernas tillsyn av efterlevnaden av åldersgränsen.

I motion 2001/02:K37 av Chris Heister m.fl. (m) begärs tillkännagivande om att förbudet att sälja tobak till minderåriga bör upphävas (yrkande 6). Motionärerna anför att det ligger något av ett löjets skimmer över den lagstiftning som förbjuder försäljning av tobak till personer under 18 år eftersom det trots lagen inte är svårt för dem att få tag på tobak. Överenskommelser tillsammans med riktad information är mer effektivt när det gäller att verka för att tobak inte säljs till personer under 18 år. Motionärerna pekar på att flera stora dagligvarubutiker och t.ex. Pressbyrån tidigare anslöt sig till en sådan överenskommelse. Även i motion 2001/02:So254 av Maud Ekendahl (m) framförs ett motionsyrkande av innebörd att åldersgränsen för tobaksinköp bör utgå ur tobakslagen.

I motion 1999/2000:So491 av Ingrid Burman m.fl. (v) yrkas tillkännagivande om att utreda om samarbetet med olika branschorganisationer och kommuner kan motverka försäljning av tobaksvaror till minderåriga (yrkande 5). Förbudet av försäljning av tobaksvaror till minderåriga efterlevs enligt motionärerna inte på ett tillfredsställande sätt i dag. Kommunerna är alltför passiva vad gäller att kontrollera att lagen följs. Ett bra sätt att utöva en effektiv kontroll i konsumentledet är att utveckla samarbete med branschorganisationer och tobakshandlare i syfte att hindra försäljning av tobaksvaror till minderåriga.

I motion 1999/2000:So271 (fp) begärs ett tillkännagivande om efterlevnaden av 18-årsgränsen för tobaksköp (yrkande 4). Motionärerna anför att oseriösa tobakshandlare säljer tobak till omyndiga.

I motion 2001/02:K43 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp) begärs tillkännagivande om att kommunen får ta ut avgift för frågor om tillsyn och säljtillstånd (yrkande 3). Motionärerna anför att det dock bör övervägas om inte staten till största delen skall bidra till denna kostnad.

Bakgrund

Från Socialdepartementet har inhämtats att det i Västra Götalands län sedan i oktober 2001 pågår en kampanj för att förhindra att underåriga ges möjlighet att köpa folköl och tobak. Kampanjen omfattar alla aktörer, dvs. näring, producenter, kommuner och enskilda handlare och avser att alla under 25 år skall visa legitimation i samband med köp av folköl eller tobak.

Utskottets ställningstagande

Efterlevnaden av 18-årsgränsen för att få köpa tobaksvaror är otvivelaktigt bristfällig. Utskottet anser att ett anmälningssystem bör kunna förbättra denna efterlevnad och ser därför positivt på att kommunerna ges möjlighet att få information om var och av vem tobaksvaror säljs. Utskottet ställer sig således bakom regeringens förslag att den som i näringsverksamhet säljer tobaksvaror till konsumenter skall vara skyldig att anmäla försäljningen hos den kommun där försäljningen sker. Utskottet delar även regeringens uppfattning att kommunen bör få ta ut en avgift för denna tillsyn. Utskottet tillstyrker således förslaget till 12 a § i tobakslagen och den därav föranledda ändringen i 19 § tobakslagen samt förslaget till 19 a § tobakslagen. Motionerna 1999/2000:So271 (fp) yrkande 3 och 2001/02:So498 (v) yrkande 10 är i huvudsak tillgodosedda. Motion 2001/02:K37 (m) yrkande 2 avstyrks.

Utskottet anser vidare att motion 1999/2000:So235 (fp, s, m, v, kd, c, mp) får anses åtminstone delvis tillgodosedd genom de förslag som läggs fram i föreliggande proposition.

I ett antal motioner föreslås att ett system med försäljningslicenser införs. Ett system av denna typ har även föreslagits av Nationella folkhälsokommittén. Utskottet delar emellertid regeringens uppfattning att olägenheterna överväger nyttan med ett sådant system. Utskottet avstyrker därför motionerna 1999/2000:So201 (mp) yrkande 3, 2000/01:So335 (mp) yrkande 3, 2001/02:K43 (mp) yrkande 2, 2001/02:So412 (kd) yrkande 1, 2001/02:So422 (kd) yrkande 1 delvis och 2001/02:So615 (v, kd, c, fp, mp) yrkande 2.

Utskottet anser att tobakslagens åldersgräns på 18 år för inköp av tobak är grundläggande för att förhindra att tobak blir tillgänglig för barn och ungdom. Utskottet delar följaktligen inte motionärernas uppfattning i motionerna 2001/02:K37 (m) yrkande 6 och 2001/02:So254 (m) att tobakslagens 18-årsgräns för försäljning bör upphävas. Motionerna avstyrks.

Mot bakgrund av bl.a. det uppdrag att utvärdera tillämpningen av och effekterna av tobakslagens bestämmelser om åldersgräns för inköp av tobak som regeringen avser att ge Statens folkhälsoinstitut får motionerna 1999/2000:So271 (fp) yrkande 4 och 1999/2000:So491 (v) yrkande 5 anses åtminstone i huvudsak tillgodosedda.

Utskottet kan inte ställa sig bakom motion 2001/02:K43 (mp) yrkande 3. Motionsyrkandet avstyrks.

Tobaksprevention

Åtgärder för att förstärka arbetet med tobaksprevention

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör, med bifall till ett motionsyrkande och delvis bifall till fyra andra motionsyrkanden, ge regeringen till känna att resurserna inom det förebyggande arbetet bör inriktas såväl på barn och unga som på vuxna. Riksdagen bör vidare avslå ett antal motionsyrkanden rörande arbetet med tobaksprevention i övrigt, främst med hänvisning till redan avsatta resurser till disposition för Statens folkhälsoinstitut, det arbete som redan pågår på området och det arbete som avses inledas med anledning av föreliggande proposition. Jämför reservationerna 10 (kd), 11(fp), 12 (mp), 13 (m) och 14 (fp).

Propositionen

I *propositionen* (s. 49 f.) anför regeringen att 30 miljoner kronor bör tillföras Statens folkhälsoinstitut årligen under åren 2002, 2003 och 2004 för att förstärka det tobakspreventiva arbetet. Av dessa medel är årligen 5 miljoner kronor beräknade att användas för att stödja Centrum för tobakspreventions sluta röka-linje, 5 miljoner kronor beräknade för stöd till organisationer på tobaksområdet och 20 miljoner kronor avsedda för kunskapsbaserad metodutveckling med särskild inriktning på barn och unga.

Regeringen aviserade redan i samband med den ekonomiska vårpropositionen att Statens folkhälsoinstitut skulle tillföras 30 miljoner kronor årligen under perioden 2002 till 2004 för att förstärka arbetet med tobaksprevention (prop. 2000/01:100, bet. 2000/01:FiU20, rskr. 2000/01:288).

Samhällsmedicinska enheten vid Stockholms läns landsting har sedan år 1998 bedrivit ett pilotprojekt med tobaksavvänjningsråd genom telefonrådgivning. Verksamheten har bedrivits som ett samarbetsprojekt och finansierats av Apoteket AB, Statens folkhälsoinstitut, Stockholms läns landsting, Cancerfonden och Hjärt-Lungfonden. Sluta röka-linjen är en telefonlinje med 020-nummer, vilket innebär att verksamheten är en gratistjänst som är tillgänglig för hela landet. Verksamheten består i att speciellt utbildad personal genom individuell rådgivning per telefon svarar på frågor och ger råd om tobaksavvänjning. Den enskilde kan själv välja om personalen skall ringa uppföljningssamtal som stöd för rökavvänjningen. Kostnaderna för projektet beräknades för år 2000 ha uppgått till 4,2 miljoner kronor.

Verksamheten har utvärderats kontinuerligt, och förberedelser har gjorts för att en vetenskaplig utvärdering skall kunna ske. De preliminära resultaten visar att 27 % är rökfria efter tolv månader om inga uppföljningssamtal görs efter det första telefonsamtalet. Om personalen har uppmanats att ringa upp-

följningssamtal visar preliminära resultat att 39 % är rökfria efter tolv månader.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/37/EG av den 5 juni 2001 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror reglerar bland annat varningstexter på tobaksförpackningar. I detta direktiv ges möjligheten att i varningstexten hänvisa till ett telefonnummer för rökavvänjning.

Mot bakgrund av ovanstående är det regeringens mening att denna möjlighet till rökavvänjning bör göras tillgänglig på nationell basis även fortsättningsvis och avser därmed att uppdra åt Statens folkhälsoinstitut att avdela 5 miljoner kronor årligen från och med den 1 januari år 2002 till år 2004 till Centrum för tobaksprevention, Stockholms läns landsting, för dess verksamhet med tobaksavvänjningsråd genom telefonrådgivning.

Det är angeläget att involvera frivilligorganisationer i arbetet mot tobak. Statens folkhälsoinstitut har under år 2000 fördelat stöd till tobaksorganisationerna med drygt 2,8 miljoner kronor.

Regeringens bedömning är att stödet till tobaksorganisationer bör öka till 5 miljoner kronor per år under perioden 2002–2004. Arbetet som bedrivs i dessa organisationer har bidragit till att öka medvetenheten i såväl skola som vårdverksamhet, att skapa en ökad kunskap om tobakens skadeverkningar och en ökad medvetenhet om behovet av tobaksprevention. Organisationerna har också medverkat till att föra ut metoder till yrkesgrupper som har stora möjligheter att förebygga och minska bruket av tobak.

I propositionen Statens folkhälsoinstitut – roll och uppgifter (prop. 2000/01:99) anmälde vidare regeringen till riksdagen att bakgrunden till den nya organisationen för institutet bl.a. var de brister som finns när det gäller evidensbaserade metoder i preventionsarbetet. Det finns i dag ett stort behov av kunskap om effektiva metoder i folkhälsoarbetet generellt, men också ett behov av kunskapsbaserade metoder för tobaksprevention inriktade mot barn och unga.

Regeringen avser för det ändamålet att avsätta 20 miljoner kronor årligen under perioden 2002–2004. Statens folkhälsoinstitut skall i samverkan med kommun och landsting genomföra pilotprojekt som skall bidra till ökad kunskap om verk samma och lämpliga metoder och strategier för tobaksprevention särskilt riktad mot barn och ungdomar. Statens folkhälsoinstitut skall bistå med kunskapsstöd, metodstöd och strategiskt stöd. Varje enskilt delprojekt skall ha vetenskapligt grundad uppföljning och utvärdering knutet till det övergripande målet. Tydliga målbeskrivningar krävs därmed, och varje enskilt delprojekt skall vara avgränsat i tid. En samfinansiering skall ske med den aktör som är ansvarig för delprojektet, vilket ökar kravet på att projekten är väl förankrade i den kommun eller det landsting som skall driva projektet och ökar möjligheten att kommuner och landsting kommer att ta till sig positiva erfarenheter.

I *budgetpropositionen (2001/02:1) utgiftsområde 9 (s. 69)* föreslogs under anslaget 14:7 Folkhälsopolitiska åtgärder att 30 miljoner kronor skulle avsät-

tas årligen under perioden 2002 t.o.m. 2004 för att förstärka arbetet med tobaksprevention. Dessa medel kommer att få disponeras av Statens folkhälsoinstitut. Socialutskottet tillstyrkte medelsfördelningen i bet. 2001/02:SoU1. Riksdagen följde utskottet (rskr. 2001/02:94 och 95).

Motioner

I *motion 2001/02:K34 av Åsa Torstensson m.fl. (c)* begärs tillkännagivande om vikten av en väl fungerande folkhälsopolitik (*yrkande 1*). Motionärerna anför att det är angeläget att samhället bedriver aktiva folkhälsoinsatser för att motverka kommersiella hälsohot.

I *motion 2001/02:So498 av Gudrun Schyman m.fl. (v)* begärs tillkännagivande om preventivt arbete mot tobaksrökning för barn och unga (*yrkande 9*).

I *motion 1999/2000:So493 av Lars Gustafsson m.fl. (kd)* begärs tillkännagivande om tobakens skadeverkningar (*yrkande 9*). Enligt motionärerna är användningen av tobak det största men mest påverkbara hälsoproblemet i Sverige. Vart tionde dödsfall har ett samband med tobak. Även omgivningen påverkas av s.k. passiv rökning. Stora samhällsekonomiska vinster finns att hämta i effektiv tobaksprevention.

I *motion 2001/02:So634 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs tillkännagivande om det preventiva arbetet mot tobak (*yrkande 8*). Enligt motionärerna ser WHO tobaksbruket som ett av världens största hälsoproblem som drar med sig mycket stora kostnader. Tobaksbruket betraktas som ett av de tre största hoten mot en hållbar utveckling i världen. Det preventiva arbetet måste därför, enligt motionärerna, intensifieras, och målsättningen måste vara att alla barn skall kunna få en rökfri uppväxt. I *motion 1999/2000:So263 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* (*yrkande 8*) framförs ett likalydande yrkande.

I *motion 1999/2000:So271 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs tillkännagivande om Sveriges stöd till det internationella arbetet mot tobak (*yrkande 5*). Motionärerna anför att det är angeläget att Sverige fortsätter att ge aktivt stöd till det internationella arbetet mot tobak, inte minst som medlem i EU. Det är dock samtidigt viktigt att vår trovärdighet i den internationella tobakspolitiken inte urholkas genom att nationella krafttag uteblir eller skjuts på en obestämmd framtid.

I *motion 2000/01:Sf274 av Matz Hammarström m.fl. (mp)* yrkas tillkännagivande om förebyggande arbete mot tobaksbruk (*yrkande 34*). Motionärerna pekar på att andelen rökare i årskurs 9 har legat relativt jämnt de senaste åren. Ingen reell ökning inträffade mellan 1997 och 1999 varken när det gäller rökning eller snusning enligt de återkommande mätningarna. Enligt motionärerna är det av stor vikt att koncentrera resurser på att förebygga tobaksanvändning.

I *motion 2001/02:So624 av Viviann Gerdin och Margareta Andersson (båda c)* yrkas tillkännagivande om att göra insatser i skolorna för att förhindra att ungdomar börjar röka (*yrkande 4*). Vidare yrkas tillkännagivande om att

Sverige och EU bör stödja WHO i kampen för att minska tobaksbruket (*yrkande 5*).

I *motion 2000/01:So245 av Carina Adolfsson Elgestam och Lars Wegendal (båda s)* begärs tillkännagivande om en informationskampanj på våra skolor (*yrkande 2*). Motionärerna anför att mycket är vunnet i det långsiktiga folkhälsoarbetet om man kan uppskjuta debuten med rökning.

I *motion 2001/02:K43 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp)* begärs tillkännagivande om preventionspåslag (*yrkande 5*). Motionärerna anför att ett "preventionspåslag" med t.ex. 20 öre per paket (1 öre per cigarett), kan inbringa 73 miljoner kronor, eftersom ca 365 miljoner paket säljs årligen. Dessa medel skulle kunna användas till preventionsarbete och innebära ett stort tillskott till ett folkhälsoarbete som de senaste åren fått förfärande små belopp i förhållande till vad som avsatts för t.ex. förebyggande av alkoholskador.

I *motion 2000/01:So335 av Thomas Julin m.fl. (mp)* begärs tillkännagivande om att en procentuell del av tobaksskatten avsätts för förebyggande åtgärder, rökavvänjning och tillsyn (*yrkande 1*). Motionärerna anför att en målsättning bör vara att den promille av tobaksskatten som i dag satsas åtminstone inom en snar framtid utökas till 1 % för att sedan byggas på i takt med att arbetet för ett tobaksfritt samhälle utvecklas. Ett i allt väsentligt likalydande motionsyrkande framförs i *motion 1999/2000:So201 av Thomas Julin m.fl. (mp)* (*yrkande 1*).

I *motion 2001/02:K37 av Chris Heister m.fl. (m)* begärs tillkännagivande om målgruppsinriktad information och rökavvänjning (*yrkande 3*). Motionärerna anför att flera frivilliga och ideella organisationer, exempelvis Cancerfonden, Hjärt-Lungfonden och En rökfri generation under många år har utvecklat informationsinsatser och upparbetat direkta kanaler för insatser riktade till särskilt utvalda målgrupper. Vidare pekar motionärerna på vikten av att rökavvänjning erbjuds patienter inom sjukvården.

I *motion 2001/02:K44 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs tillkännagivande om statens ansvar för information, utbildning och opinionsbildning om tobak och hur dess skadeverkningar kan minskas (*yrkande 1*). Enligt motionärerna har det svenska arbetet mot tobak från början byggt på hög beskattning, information, utbildning och opinionsbildning. Staten kan inte fransäga sig ansvaret för dessa insatser, och de kan inte överlåtas enbart på frivilliga organisationer, än mindre på tobaksindustrin. Motionsyrkanden med likartat innehåll framförs i *motion 2001/02:So497 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* (*yrkande 10*) *motion 2000/01:So549 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* (*yrkande 2*), och i *motion 1999/2000:So271 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* (*yrkande 1*).

I *motion 1999/2000:So391 av Mikael Oscarsson (kd)* yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om en nationell strategi för rökavvänjning. Enligt motionären är sluta röka-linjen och de rökavvänjningskurser som finns inte tillräckligt. Det krävs ökade resurser både i form av tid och pengar.

I motion 2001/02:K37 av Chris Heister m.fl. (m) begärs tillkännagivande om fördelningen av anslag till etablerade ideella och frivilliga organisationer (yrkande 5). Motionärerna anför att det är en felaktig användning av resurserna då 20 av de 30 miljoner kronor som avsätts till tobakspreventivt arbete fördelas till pilotprojekt. Detta då det redan finns forskning och många framgångsrika projekt som visar hur man bäst avråder människor från att börja röka och hjälper dem att sluta.

I motion 1999/2000:A804 av Maria Larsson m.fl. (kd) begärs tillkännagivande om intensifierade förebyggande insatser för att bl.a. minska rökning bland kvinnor (yrkande 30).

I motion 2001/02:K44 (fp) av Kerstin Heinemann m.fl. begärs tillkännagivande om att medlen för tobaksprevention även skall omfatta det tobakspreventiva arbetet som vänder sig till vuxna (yrkande 2). Motionärerna anför att det saknas skäl till att begränsa det tobakspreventiva arbetet till barn och ungdomar. För att folkhälsovinster i form av minskad sjuklighet och dödlighet skall kunna uppnås inom överskådlig tid är en satsning på minskad rökning bland vuxna nödvändig.

I motion 2001/02:K43 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp) begärs tillkännagivande om medelsfördelningen (yrkande 4). Motionärerna anser att 60 miljoner kronor av de medel som avsatts bör förfogas över och fördelas av Statens folkhälsoinstitut och förstärka viktigt arbete som redan pågår inom tobaksområdet och därtill ge möjlighet att initiera nya projekt som är verkningsfulla.

I motion 2001/02:So422 av Anneli Enochson och Fanny Rizell (båda kd) begärs tillkännagivande om att långsiktigt säkerställa adekvata resurser för tobakspreventivt arbete på alla nivåer (yrkande 3). Motionärerna noterar att regeringen i budget har aviserat 30 miljoner kronor per år i tre år med början 2002 för detta arbete som skall ledas av Statens folkhälsoinstitut. Det är en bra början men torde inte förslå i längden.

I motion 2000/01:So335 av Thomas Julin m.fl. (mp) begärs vidare tillkännagivande om neutrala cigarettpaket med stor synlig varningstext (yrkande 7). Motionärerna anför att cigarettpaketens utseende spelar en stor roll när det gäller att marknadsföra rökningen till framför allt ungdomar.

Tidigare behandling m.m.

Såväl socialutskottet som skatteutskottet har avstyrkt yrkanden om specialdestinering av skatter och avgifter. Utskottet kan härvid hänvisa till bl.a. betänkande 1998/99:SoU8.

I budgetpropositionen (2001/02:1) utgiftsområde 9 (s. 54) anför regeringen bl.a. följande.

Genom EU-medlemskapet har tobakspolitiken påverkats påtagligt då en viktig del av lagstiftningen numera är europeisk. En skärpning pågår för närvarande av den europeiska lagstiftningen och ett antal viktiga initiativ genomförs inom EU och WHO. Under det svenska ordförandeskapet i EU:s ministerråd genomfördes en förlikning för att skärpa lagstiftningen inom området tillverkning, presentation och marknadsföring av tobaksvaror. Inom WHO pågår sedan år 2000 en förhandlingsprocess om en

bindande ramkonvention för tobakskontroll som förväntas antas av WHO:s årsförsamling år 2003.

Regeringen har nyligen med anledning av Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/37/EG av den 5 juni 2001 om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om tillverkning, presentation och försäljning av tobaksvaror, till riksdagen lämnat en proposition som behandlar bl.a. varningstexter på tobaksvaror (prop. 2001/02:162).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att de förslag som ges i propositionen för att förstärka arbetet med tobaksprevention sammantaget med den folkhälsopolitik som redan bedrivs utgör en bra grund för en väl fungerande folkhälsopolitik. Utskottet anser därför att motion 2001/02:K34 (c) yrkande 1 i huvudsak är tillgodosedd.

Utskottet ser mycket positivt på den breda verksamhet som i olika former och på olika nivåer bedrivs för att minska bruket av tobak både nationellt och internationellt. Utskottet anser också att intensiv information och utbildning om tobakens skadeverkningar på lokal nivå, t.ex. i skolor, är av mycket stor betydelse i sammanhanget. Vidare vill utskottet återigen framhålla att det är särskilt angeläget att information om tobakens skadeverkningar når ut förutom till gravida kvinnor även till barn och ungdomar och deras föräldrar liksom i övrigt till alla grupper som arbetar med barn. Vad beträffar det internationella arbetet noterar utskottet med tillfredsställelse att Sverige aktivt deltar i arbetet för att WHO skall kunna anta en ramkonvention för tobakskontroll. Inom EU arbetar Sverige bl.a. för att stödet till tobaksodling skall avvecklas. Med hänsyn till det anförda anser utskottet att något tillkännagivande till regeringen med anledning av motionerna 1999/2000:So263 (fp) yrkande 8, 1999/2000:So271 (fp) yrkande 5, 1999/2000:So493 (kd) yrkande 9, 2000/01: Sf274 (mp) yrkande 34, 2001/02:So245 (s) yrkande 2, 2001/02:So498 (v) yrkande 9, 2001/02:So624 (c) yrkandena 4 och 5 samt 2001/02:So634 (fp) yrkande 8 inte behövs, varför dessa avstyrks.

I tre motioner, 1999/2000:So201 (mp) yrkande 1, 2000/01:So335 (mp) yrkande 1 och 2001/02:K43 (mp) yrkande 5, yrkas att en procentuell del eller motsvarande av tobaksskatten skall användas för att minska tobaksbruket. Utskottet vidhåller sin uppfattning att en specialdestinering av statens inkomster för vissa ändamål bör undvikas. Motionerna avstyrks därför.

Utskottet delar uppfattningen i motion 2001/02:K37 (m) yrkande 3 att den målgruppsinriktade information som bedrivs av frivilliga och ideella organisationer kan vara värdefull. Något tillkännagivande från riksdagens sida är dock inte erforderligt. Motionsyrkandet avstyrks.

I ett antal motioner framförs att staten inte kan fransäga sig ansvaret för information, utbildning och opinionsbildning om tobak och hur dess skadeverkningar kan minskas. Utskottet vill härvid betona vikten av att främst Statens folkhälsoinstitut, tillsammans med kommuner, ideella organisationer m.fl. arbetar med dessa frågor. Utskottet delar inte motionärernas farhågor om att staten inte har tillräckligt inflytande över detta arbete, varför motionerna

1999/2000:So271 (fp) yrkande 1, 2000/01:So549 (fp) yrkande 2, 2001/02:K44 (fp) yrkande 1 och 2001/02:So497 (fp) yrkande 10 avstyrks.

Mot bakgrund av vad i propositionen anförts om att det är regeringens mening att möjlighet till rökavvänjning genom Centrum för tobakspreventions sluta röka-linje även fortsättningsvis bör göras tillgänglig på nationell basis anser utskottet att motion 1999/2000:So391 (kd) får anses tillgodosedd.

I ett antal motioner framförs synpunkter på resursfördelningen när det gäller åtgärder för att förstärka arbetet med tobaksprevention. Utskottet anser det viktigt att resurserna inom det förebyggande arbetet inriktas både på barn och unga, som är en viktig grupp, och på den vuxna delen av befolkningen. Vad utskottet nu anför bör riksdagen med bifall till motion 2001/02:K44 (fp) yrkande 2 och delvis bifall till motionerna 1999/2000:A804 (kd) yrkande 30, 2001/02:K37 (m) yrkande 5, 2001/02:K43 (mp) yrkande 4 och 2001/02:So422 (kd) yrkande 3 som sin mening ge regeringen till känna.

Regeringen har som tidigare anförts nyligen till riksdagen avlämnat en proposition beträffande bl.a. varningstexter på tobaksvaror. Utskottet får senare denna vår anledning att återkomma till det som tas upp i motion 2000/01:So335 (mp) yrkande 7. Yrkandet avstyrks.

Nikotinersättningsmedel

Utskottets förslag i korthet

Utskottet delar regeringens bedömning att antalet ställen som säljer nikotinersättningsmedel bör utvidgas till att även omfatta de s.k. apoteksombuden. Motionsyrkanden om att tillgängligheten till nikotinersättningsmedel bör ökas avstyrks i den mån de inte är tillgodosedda.

Jämför reservationerna 15 (m), 16 (kd, fp), 17 (c) och 18 (mp).

Propositionen

Regeringen anser i *propositionen* (s. 52 f.) att antalet ställen som säljer nikotinersättningsmedel bör utvidgas till att även omfatta de s.k. apoteksombuden.

Regeringen anför att Apoteket AB i dag har ca 900 apotek. Utöver dessa finns ca 1 000 apoteksombud, huvudsakligen i glesbygd och där det är långt till närmaste apotek. Med apoteksombud avses ett ställe som anlitats av ett apotek för utlämnande av läkemedel till kund. En skriftlig överenskommelse mellan apoteket och ombudet upprättas för att säkerställa en säker förvaring och ett säkert tillhandahållande av läkemedel samt att detta sker så att kundens integritetsskydd bibehålls. Apoteksombudet har rätt att sälja ett begränsat antal receptfria läkemedel som tillhandahålls av apoteket. Sortimentet beslutas av apotekschefen i samråd med den lokala sjukvården.

Användning av nikotinersättningsmedel är ett stöd i samband med rådgivning för tobaksavvänjning och höjer resultaten. Statens beredning för utvärdering av medicinsk metodik (SBU) rapport Metoder för rökavvänjning visar

att rådgivning för rökavvänjning är en av de mer kostnadseffektiva metoderna för att minska risken för tobaksrelaterad ohälsa. Det har även påvisats att om rådgivningen kompletteras med nikotinersättningsmedel ökar metodens effektivitet ytterligare, dvs. fler slutar att röka.

Regeringen bedömer att nikotinersättningsmedel bör göras tillgängliga i samma omfattning som tobaksprodukter och att det på varje försäljningsställe för tobaksvaror också skall finnas nikotinersättningsmedel till försäljning. På så vis erbjuds den som använder tobak möjlighet att vid varje inköpstillfälle välja mellan att inhandla en tobaksprodukt och att införskaffa nikotinersättningsmedel. Mot detta kan anföras att det finns en risk att nikotinersättningsmedel då inte längre kommer att ses som en produkt som skall användas för att avsluta ett tobaksbruk, utan som används som ersättning för tobak. Det kan också finnas en risk för att ungdomar startar ett beroende av nikotinersättningsmedel, för att därefter övergå till tobaksprodukter. Nikotinersättningsmedel är läkemedel som innehåller nikotin. Vid godkännandet av dessa produkter har, som för övriga läkemedel, gjorts en bedömning av doseringsregim, kontraindikationer, varningar för försiktighet vid vissa sjukdomar samt vid graviditet och amning. Läkemedelsverket beslöt år 1996, som en konsekvens av ändringen i tobakslagen om förbud att sälja tobak till personer under arton års ålder, att receptbelägga läkemedel som innehåller nikotin för personer under arton år.

Det har framkommit att den begränsade tillgängligheten till nikotinersättningsmedel innebär en svårighet för de personer som bor långt från närmaste apotek, eller som vid semesterresa eller av andra skäl har långt till närmaste apotek. Det kan då anföras att en ökad tillgänglighet krävs för att nikotinersättningsmedel skall kunna användas som ett hjälpmedel oavsett bostadsort.

Mot denna bakgrund är det regeringens avsikt att i ägarsamtal med Apoteket AB verka för att antalet distributionsställen för nikotinersättningsmedel skall utvidgas till att även omfatta de s.k. apoteksombuden. Tillgängligheten för personer under arton år bör även fortsättningsvis vara begränsad och kravet på läkares godkännande bibehållas. Det är angeläget att Apoteket AB i detta sammanhang svarar för ökad information om risker med nikotinersättningsmedel i samband med försäljning av dessa produkter hos apoteksombuden eftersom rådgivning av farmaceut inte kan ges där som vid köp i apotek.

Motioner

I motion 2001/02:K37 av Chris Heister m.fl. (m) begärs tillkännagivande om försäljning av nikotinersättningspreparat (yrkande 4). Motionärerna anför att det är ett välkommet förslag att apoteksombuden skall tillåtas sälja nikotinersättningspreparat men att det inte är tillräckligt för att rökavvänjningsmedlen skall få full effekt. WHO liksom många läkarorganisationer har slagit fast att tobaksavvänjningspreparat bör vara åtminstone lika åtkomliga som tobak. Motionärerna anför att nikotinersättningsmedel inte bör klassas som läkemedel och därigenom kunna säljas i dagligvaruhandeln.

I motion 2001/02:K41 av Anna Kinberg (m) begärs tillkännagivande om att serveringsställen bör tillåtas att sälja nikotinersättningsmedel som t.ex. tuggummin till nikotinkrävande gäster (yrkande 4).

I motion 2001/02:K40 av Lars Gustafsson m.fl. (kd) begärs tillkännagivande om att ytterligare öka tillgängligheten till nikotinläkemedel (yrkande 4). Motionärerna anför att regeringens förslag att ytterligare 1 000 apoteksombud skall kunna tillhandahålla nikotinläkemedel är ett steg i rätt riktning men inte tillräckligt om man samtidigt vet att det finns närmare 34 000 försäljningsställen som tillhandahåller tobak.

I motion 2001/02:K44 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp) begärs tillkännagivande om att nikotinersättningsmedel skall få säljas efter samma regler och bestämmelser som försäljning av tobak (yrkande 3). Motionärerna anför att det är önskvärt att rökavvänjningsmedlen skall kunna köpas i vilken livsmedelsbutik eller kiosk som helst.

Även i motionerna 2001/02:K31 av Lennart Hedquist (m), 2001/02:So329 av Margareta Cederfelt (m), 2001/02:So544 av Ewa Thalén Finné och Anne-Katrine Duncker (båda m), 2000/01:So216 av Jeppe Johnsson och Maud Ekendahl (båda m) (yrkande 2) och 2000/01:So314 av Cristina Husmark Pehrsson och Jan-Evert Rådström (båda m) framställs yrkanden om att nikotinläkemedel bör få säljas där tobak finns för försäljning.

I motion 2001/02:K33 av Gunnel Wallin (c) begärs tillkännagivande om att det under kontrollerade former bör blir möjligt även för andra butiker än apotek och apoteksombud att sälja nikotinläkemedel. Detta bör i ett första steg göras i form av ett antal pilotprojekt, som sedan utvärderas.

I motion 2001/02:So290 av Birgitta Sellén och Sofia Jonsson (båda c) begärs tillkännagivande om att en utredning bör göras för att se över möjligheten att sälja nikotinläkemedel där tobaksvaror säljs (yrkande 2).

I motion 2001/02:So294 av Mikael Oscarsson (kd) begärs tillkännagivande om att underlätta för dem som vill sluta röka att få tillgång till nikotinläkemedel. Samma motionär har i motion 2000/01:So236 begärt tillkännagivande om att ge de 1 000 apoteksombuden som finns runt om i landet möjlighet att tillhandahålla nikotinläkemedel. Även i motionerna 2001/02:So265 av Catharina Elmsäter-Svärd (m), 2001/02:So270 av Gunnel Wallin (c) (yrkande 1) och 2001/02:So290 av Birgitta Sellén och Sofia Jonsson (båda c) (yrkande 1) framförs yrkanden av innebörd att apoteksombuden bör få sälja nikotinläkemedel.

I motion 2001/02:So412 av Fanny Rizell och Ingemar Vänerlöv (båda kd) begärs tillkännagivande om att personlig rådgivning och nikotinersättningsmedel bör erbjudas föräldrar med hemmavarande barn i samband med att de som patienter kommer i kontakt med hälso- och sjukvården (yrkande 2). Motionärerna pekar på att den bästa insatsen för att se till att kommande generationer inte börjar röka är att få deras föräldrar att sluta.

I motion 2001/02:So270 av Gunnel Wallin (c) begärs tillkännagivande om behovet av att utreda hur en effektiv subventionering av nikotinläkemedel skulle kunna utformas (yrkande 2). Motionären pekar på att ett framgångsrikt projekt med gratis rökavvänjningsmedel i kombination med gruppstöd har genomförts i Sverige. Effekterna av detta projekt bör omsättas i större skala och tillsammans med erfarenheter från subventionering av nikotinläkemedel i England och Irland ligga till grund för en bedömning av effektiviteten av subventionerade nikotinläkemedel.

I motion 2000/01:So335 av Thomas Julin m.fl. (mp) begärs tillkännagivande om gratis eller subventionerad rökavvänjning (yrkande 6). Enligt motionärerna bör rökande blivande föräldrar utöver den information de erhåller på barnvårdscentralen även erbjudas gratis eller subventionerad rökavvänjning. En sådan satsning är utan tvekan viktig för folkhälsan och i det långa loppet en samhällsbesparing. Ett i allt väsentligt likalydande motionsyrkande framförs i motion 1999/2000: So201 av Thomas Julin m.fl. (mp) (yrkande 6).

Tidigare behandling m.m.

Socialutskottet uttalade sig senast våren 1999 i betänkande 1998/99:SoU8 *Folkhälsofrågor m.m.* om rökavvänjning. Utskottet anförde i sin bedömning bl.a. följande (s. 40 f.).

Utskottet delar motionärernas bedömning att frågan om information och stöd till personer som vill sluta att röka är mycket viktig, inte minst till föräldrar och andra som arbetar med barn. Stöd till gravida kvinnor bör prioriteras. I Folkhälsoinstitutets underlag till nationell handlingsplan mot tobak ingår rökavvänjning som ett av målen med samhällets tobakspolitik. Utskottet utgår från att den nationella handlingsplanen mot tobak kommer att medverka till att insatser för rökavvänjningen förstärks. Utskottet förutsätter att SBU:s rapport får genomslag inom hälso- och sjukvården och att den positivt kommer att påverka arbetet på området. Även den nya Sluta-röka-linjen borde enligt utskottets mening få till följd att fler personer får ett bättre stöd för att sluta röka.

Aktuella motioner avstyrktes. Riksdagen följde utskottet (prot. 1998/99:79). Mot beslutet reserverade sig gemensamt v, c, fp, mp.

Nationella folkhälsokommittén har i sitt slutbetänkande Hälsa på lika villkor – nationella mål för folkhälsan (SOU 2000:91) pekat på (s. 135) att metoderna för rökslutarstöd är många och som exempel bl.a. angivit rökslutargrupper och subventionering av nikotinersättningsmedel. Kommittén anför vidare (s. 134) att samhället har ett särskilt ansvar för att skydda barn mot de skador som röken förorsakar. Att nå småbarnsföräldrar, framför allt genom barnhälsovården, så att barn aldrig utsätts för rök är därför mycket angeläget.

Cancerfonden, Hjärt-Lungfonden och Statens folkhälsoinstitut ger tillsammans ut nyhetsbrevet *Rökfria barn*. Nyhetsbrevet innehåller information om samtalsmetodik för barnmorskor och sjuksköterskor på BVC, aktuell forskning, rökvanestatistik osv. Nyhetsbrevet utkommer med fyra nummer per år och skickas till all mödra- och barnhälsovårdspersonal.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens och flera motionärers bedömning att antalet ställen som säljer nikotinersättningsmedel bör utvidgas till att även omfatta de s.k. apoteksombuden. Regeringen har enligt uppgift för avsikt att i ägarsamtal med Apoteket AB verka för att apoteksombuden blir distributionsställen. Det är därvid, som det också anförs i propositionen, viktigt att Apoteket AB svarar för ökad information om risker med nikotinersättningsmedel i samband med försäljning av dessa produkter hos apoteksombuden. Motionerna 2000/01:So236 (kd), 2001/02:So265 (m), 2001/02:So270 (c) yrkande 1, 2001/02:So290 (c) yrkande 1 och 2001/02:So294 (kd) får anses i huvudsak tillgodosedda.

Utskottet anser inte att det finns skäl att upphöra att klassificera nikotinersättningsmedel som läkemedel. Vidare delar utskottet regeringens bedömning att för det fall dessa medel görs lika tillgängliga som tobaksvaror finns det en risk att dessa uppfattas, inte som en produkt som skall användas för att sluta röka utan en som används som ersättning för tobak. Utskottet delar således inte de motionärers uppfattning som anser att nikotinersättningsmedel bör finnas till försäljning där tobak säljs. Inte heller anser utskottet att det i dagsläget behövs någon utredning härom. Motionerna 2000/01:So216 (m) yrkande 2, 2000/01:So314 (m), 2001/02:K31 (m), 2001/02:K33 (c), 2001/02:K37 (m) yrkande 4, 2001/02:K40 (kd) yrkande 4, 2001/02:K41 (m) yrkande 4, 2001/02:K44 (fp) yrkande 3, 2001/02:So290 (c) yrkande 2, 2001/02:So329 (m) och 2001/02:So544 (m) avstyrks.

Utskottet anser att rökavvänjning genom subventionering av nikotinersättningsmedel är en av flera metoder som är värd att prova. Statens folkhälsoinstitut har också möjlighet att i samverkan med kommuner och landsting genomföra pilotprojekt med denna inriktning. Något tillkännagivande härom är dock inte erforderligt enligt utskottets uppfattning. Motionerna 1999/2000:So201 (mp) yrkande 6, 2000/01:So335 (mp) yrkande 6 och 2001/02:So270 (c) yrkande 2 avstyrks.

Folkhälsokommittén har när det gäller att uppnå målet om minskat tobaksbruk (mål 12) som särskild målgrupp lyft fram bl.a. gravida och småbarnsföräldrar. Motion 2001/02:So412 (kd) yrkande 2 får härigenom och mot bakgrund av det arbete på området som bedrivs i dag anses i viss mån tillgodosedd.

Överväganden avseende vissa reklamformer

Utskottets förslag i korthet.

Riksdagen bör avslå motionsyrkanden om vissa reklamformer, främst med hänvisning till pågående arbete.

Regeringen beskriver i *propositionen* (s. 16 f.) bl.a. reglerna om tobaksreklam i Sverige, reklamförbudet i tobakslagen, begreppet indirekt reklam och vissa andra reklamformer. Regeringen föreslår ett förbud för näringsidkare att vid marknadsföring av andra varor än tobaksvaror eller tjänster som riktas till konsumenter använda varukännetecken som till någon del är i bruk för en tobaksvara eller är registrerade eller inarbetade för en sådan vara enligt gällande bestämmelser om varumärken. Förbudet är begränsat till användningen av varukännetecken i kommersiella annonser i periodiska skrifter och i ljudradio- och TV-program.

Regeringen föreslår vidare i *propositionen* (s. 42 f.) att Konsumentverket bör få i uppdrag att tillsammans med Statens folkhälsoinstitut lämna förslag till ytterligare begränsningar av reklam för tobaksvaror vid säljställen för sådana varor och överväga vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att begränsa tobaksbolags marknadsföring genom s.k. tobaksfester (releasepartyn).

Regeringen anför att under de senaste åren har tobaksbolag genomfört s.k. tobaksfester i syfte att lansera nya cigarettmärken. Konsumentverket har utfärdat föreläggande enligt vilket ett tobaksbolag förbjöds att sända ut inbjudningskort försedda med logotyper för cigarettmärken. Konsumentverket har även väckt talan hos Marknadsdomstolen och yrkat förbud för samma tobaksbolag att marknadsföra tobaksvaror i samband med s.k. tobaksfester.

Mot bakgrund av det anförda avser regeringen att ge Konsumentverket i uppdrag att tillsammans med Statens folkhälsoinstitut lämna förslag till ytterligare begränsningar av reklam för tobaksvaror vid säljställen för sådana varor. Vidare bör Konsumentverket tillsammans med Statens folkhälsoinstitut närmare utreda och kartlägga omständigheterna kring s.k. tobaksfester, där nya tobaksvaror marknadsförs, vilket förekommit under senare tid. I samband härmed bör även övervägas vilka åtgärder som kan behöva vidtas i lagstiftningen ur ett folkhälsoperspektiv.

Motioner

I *motion 2001/02:So498 av Gudrun Schyman m.fl. (v)* begärs tillkännagivande om att ett förbud bör införas mot releasepartyn och annan indirekt reklam för tobaksprodukter (*yrkande 7*).

I *motion 1999/2000:So271 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)* begärs tillkännagivande om tobaksreklamen vid säljställen (*yrkande 2*). Enligt motionärerna bör reglerna för tobaksreklam på säljställen skärpas i samband med att EG-direktivets förbud införs.

Utskottets ställningstagande

Genom de åtgärder som regeringen aviserat på området anser utskottet att motionerna 1999/2000:So271 (fp) yrkande 2 och 2001/02:So498 (v) yrkande 7 får anses åtminstone delvis tillgodosedda.

Tobaksfrågor i övrigt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett antal motionsyrkanden gällande bl.a. tobaksautomater och Sveriges tobakspolitik, främst med hänvisning till tidigare ställningstaganden och föreliggande lagförslag. Jämför reservation 19 (kd).

Motioner

I motion 2001/02:K40 av Lars Gustafsson m.fl. (kd) begärs tillkännagivande om ett förbud mot tobaksautomater (yrkande 5). Motionärerna anför att erfarenheterna från länder med åldersgräns för tobaksinköp visar att tobaksautomater blivit en av de viktigaste kanalerna för minderårigas tobaksinköp.

I motion 1999/2000: So469 av Caroline Hagström och Inger Strömbom (båda kd) yrkas tillkännagivande om en oberoende expertutredning angående prisinstrumentet för tillgänglighet och konsumtion av tobak (yrkande 2). Enligt motionärerna är det hög tid att tobakspolitiken får en genomgripande översyn. Här ingår som en grundläggande del en oberoende expertutredning för att klarlägga det nuvarande prisinstrumentets betydelse för att minska dagens och morgondagens tillgänglighet och konsumtion av tobak.

I motion 2000/01:So245 av Carina Adolfsson Elgestam och Lars Wegendal (båda s) begärs tillkännagivande om en skärpning eller översyn av tobakslagen (yrkande 1). Motionärerna anför att det i dag är förbjudet enligt lag att sälja cigaretter och tobak till ungdomar under 18 år. Att köpa tillbehör, dvs. cigarettpapper och cigarettrullare, är dock inte förbjudet. En skärpning eller översyn av tobakslagen bör därför ske.

Tidigare behandling m.m.

Utskottet behandlade senast i betänkande 1998/99:SoU8 *Folkhälsofrågor m.m.* motionsyrkanden gällande förbud mot tobaksautomater. Utskottet vidhöll (s. 30) sin tidigare inställning i frågan dvs. att något förbud mot tobaksförsäljning via automat inte skulle införas. Utskottet hänvisade därvid bl.a. till tidigare behandling av frågan där utskottet uttalat att kommunerna har tillsynsansvar för att åldersgränsen vid försäljning av tobak följs av handeln och att utskottet utgick från att kommunerna noga följer denna typ av försäljning. Motionerna avstyrktes. (Res. kd och mp). Riksdagen följde utskottet (prot. 1998/99:79).

Nationella folkhälsokommittén har i sitt slutbetänkande Hälsa på lika villkor – nationella mål för folkhälsan (SOU 2000:91) beträffande skattepolitiken inom aktuellt område anfört bl.a. följande (s. 135).

I Sverige har skattepolitiken använts för att hålla tillbaka konsumtionen. Det finns ett mycket tydligt samband mellan skattenivå och konsumtion. Samtidigt finns en stor illegal marknad som man inte kan bortse från när man använder skatten som ett redskap för att minska konsumtionen. Nya

införselregler kring tobak som beslutats av EU kommer att innebära att billiga tobaksvaror lättare kommer att finnas i Sverige. Det innebär att traditionella instrument som skatter och införselregler inte längre kan ha lika stor betydelse som medel för att minska konsumtionen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin inställning vad beträffar tobaksautomater. Motion 2001/02:K40 (kd) yrkande 5 avstyrks därför.

Även om EU-medlemskapet inneburit ändrade införselregler och därigenom större tillgång till billig tobak anser utskottet det väsentligt att prisinstrumentet används för att begränsa tobakskonsumtionen. Med hänsyn till det anförda anser utskottet att något tillkännagivande till regeringen inte är erforderligt med anledning av vad som anføres i motion 1999/2000:So469 (kd) yrkande 2. Motionsyrkandet avstyrks.

Inte heller anser utskottet att någon översyn av tobakslagen, utöver den nu företagna, är erforderlig. Även motion 2000/01:So245 (s) yrkande 1 avstyrks därför.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Åtskillnad mellan snus och annan tobak (punkt 2)

av Chris Heister (m), Leif Carlson (m), Cristina Husmark Pehrsson (m) och Lars Elinderson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 1. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:K32, 2001/02:K35 och 2001/02:K39.

Ställningstagande

De stora hälsorisker som har med tobaksbruk att göra uppkommer framför allt när tobaken förbränns och rök dras ned i lungorna. Samtidigt är det ett känt faktum att många rökare lyckats sluta eller drastiskt minska sin rökning genom att gå över till snus. Mot den här bakgrunden anser vi att det är rimligt att göra skillnad mellan skadliga och mindre skadliga tobaksvaror. Att reglera snuset och marknadsföringen av snuset på samma sätt som röktobak motverkar tendensen att alltfler rökare övergår till att snusa.

Vad vi nu anfört med anledning av motionerna 2001/02:K32 (m), 2001/02:K35 (m) och 2001/02:K39 (s) bör ges regeringen till känna.

2. 50-regeln (punkt 4)

av Kerstin Heinemann (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 2. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:K44 yrkande 4 och avslår dels 4 § regeringens förslag till lag om ändring i tobakslagen (1993:581), dels motion 2001/02:K41 yrkande 3.

Ställningstagande

Jag vill invända mot regeringens förslag om att avskaffa den så kallade 50-regeln redan den 1 januari 2003. Enligt mitt sätt att se det är det bättre att alla

lokaler blir rökfria samtidigt. Därför är regeringens förslag om att avskaffa 50-regeln ett år innan lokalerna skall vara rökfria inte rimligt. Det minst krångliga är rimligtvis att 50-regeln avskaffas samtidigt som regeringens mål om rökfria serveringsmiljöer är uppnått den 1 januari 2004.

Vad jag nu anfört med anledning av motion 2001/02:K44 yrkande 4 (fp) bör ges regeringen till känna.

3. Frivillig rökfrihet (punkt 5)

av Chris Heister (m), Leif Carlson (m), Cristina Husmark Pehrsson (m) och Lars Elinderson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 3. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:K36, 2001/02:K37 yrkande 1 och 2001/02:K38 yrkande 2 samt avslår motion 2001/02:K41 yrkande 2.

Ställningstagande

Vid en ytlig reflexion kan det tyckas vara en fördel med totalförbud p.g.a. att detta är enklare för restaurangägarna att leva upp till än till rökfria sektioner. Vi anser emellertid att frivilliga lösningar rimligen får anses bättre anpassade för att möta verklighetens krav och behov. Lösningar som uppkommer genom att möta kundernas efterfrågan ger fler nöjda kunder jämfört med ett förbud. Efterfrågan på rökfria avdelningar och helt rökfria restauranger kommer att öka, vilket snabbt kommer att medföra en anpassning hos marknaden. Enligt vår mening är därför en lagstiftning som tvingar marknaden djupt olycklig, och den skapar större problem än de problem den löser.

Vad vi nu anfört med anledning av motionerna 2001/02:K36 (m), 2001/02:K37 (m) yrkande 1 och 2001/02:K38 (m) yrkande 2 bör ges regeringen till känna.

4. Lag om rökfrihet (punkt 7)

av Chatrine Pålsson (kd) och Lars Gustafsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 4. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:K40 yrkandena 1 och 2 samt 2001/02:So612 yrkande 11 och avslår motionerna 2001/02:K30 och 2001/02:K43 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att den tänkta utredningen avseende rökförbud i serveringsmiljöer parallellt skall utforma ett lagförslag om rökfrihet samt se på möjligheterna

att uppnå rökfria miljöer på frivillig väg. För att målet om rökfrihet 2004 skall kunna uppnås och vara realistiskt möjligt måste utredningens arbete inriktas på att se på olika tillvägagångssätt. Enligt Miljöhälsorapporten 2001 leder den passiva rökningen till drygt tusen fall av hjärtinfarkt årligen, varav hälften med dödlig utgång. Passiv rökning leder även till hjärt- och kärlsjukdomar, och årligen drabbas 20–60 personer av lungcancer på grund av tobaksrök i miljön. Därför anser vi att restaurangbesökare måste kunna garanteras rökfrihet och att det även är viktigt för de anställda, av arbetsmiljöskäl, att inte ständigt utsättas för rök. Detta är något som även Folkhälsokommittén har poängterat i sin utredning.

Vad vi nu anfört med anledning av motionerna 2001/02:K40 (kd) yrkandena 1 och 2 samt 2001/02:So612 (kd) yrkande 11 bör ges regeringen till känna.

5. Totalt rökförbud (punkt 8)

av Kenneth Johansson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 5. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:K34 yrkande 2 och 2001/02:So303 yrkande 7.

Ställningstagande

Rökfria restaurang- och kafémiljöer är en angelägenhet inte bara för restauranganställda utan även för många andra, bl.a. människor med astma eller andra luftvägsbesvär som för närvarande måste avstå från att vistas i rökiga miljöer. Jag anser att såväl arbetsmiljöhänsyn, drogpolitiska motiv som hälso-skäl talar för att tobakslagen bör skärpas. Härigenom blir restaurangmiljön och kaféerna också tillgängliga för den stora grupp som inte tål tobaksrök. Jag anser därför att ett totalt förbud mot rökning i restauranglokaler eller andra serveringsställen bör införas från den 1 januari 2004.

Vad jag nu anfört med anledning av motionerna 2001/02:K34 (c) yrkande 2 och 2001/02:So303 (c) yrkande 7 bör ges regeringen till känna.

6. Anmälningssplikt m.m. (punkt 10)

av Chris Heister (m), Leif Carlson (m), Cristina Husmark Pehrsson (m) och Lars Elinderson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 6. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:K37 yrkande 2 och avslår dels 12 a §, 19 § och 19 a § regeringens förslag till lag om ändring i tobakslagen (1993:

581), dels motionerna 1999/2000:So271 yrkande 3 och 2001/02:So498 yrkande 10.

Ställningstagande

Vi ställer oss frågande till vad som skulle kunna vinnas med att anmälningsplikt med rätt för kommunerna att ta ut tillsynsavgift för detaljhandel med tobak införs. Ett sådant system kommer med största sannolikhet inte att minska handeln med smuggelcigaretter. Den enda synliga effekten av regeringens förslag är, enligt vår mening, en svällande kommunal byråkrati och att handeln tvingas stå för onödiga kostnader. Dessutom är krav på anmälningsplikt för att få sälja tobak i princip detsamma som en etableringskontroll, vilket kan ha snedvridande effekter på konkurrensen mellan handlare.

Vad vi nu anfört med anledning av motion 2001/02:K37 (m) yrkande 2 bör ges regeringen till känna.

7. Säljtillstånd för tobak (punkt 11)

av Lotta N Hedström (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 7. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:K43 yrkande 2 samt avslår motionerna 1999/2000:So201 yrkande 3, 2000/01:So335 yrkande 3, 2001/02:So412 yrkande 1, 2001/02:So422 yrkande 1 delvis och 2001/02:So615 yrkande 2.

Ställningstagande

Jag anser att det är av största vikt att allvaret med tobakshantering markeras och att tobakslagen följs inom handeln. För att det skall garanteras anser jag, i likhet med vad Nationella folkhälsokommittén föreslår, att det bör införas ett licenssystem. Den som önskar sälja tobak skall söka tillstånd för detta hos kommunen. Kommunen skall kunna utfärda tillstånd, men också kunna dra in detta om tobakslagen ej följs. Jag anser vidare att tillståndet bör vara begränsat till lämplig tidsrymd. Detta markerar allvaret i hanteringen och gör att den tänkta kontrollverksamheten tas på allvar.

Vad jag nu anfört med anledning av motion 2001/02:K43 (mp) yrkande 2 bör ges regeringen till känna.

8. Upphävande av åldersgränsen (punkt 13)

av Chris Heister (m), Leif Carlson (m), Cristina Husmark Pehrsson (m) och Lars Elinderson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 8. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:K37 yrkande 6 och 2001/02:So254.

Ställningstagande

Det är inte så svårt för personer under 18 att få tag på tobak. Vi anser därför att det ligger något av ett löjets skimmer över den lagstiftning som förbjuder försäljning av tobak till personer under 18 år. Överenskommelser tillsammans med riktad information är mer effektivt när det gäller att verka för att tobak inte säljs till personer under 18 år. Flera stora dagligvarubutiker och t.ex. Pressbyrå har tidigare anslutit sig till en sådan överenskommelse.

Vad vi nu anfört med anledning av motionerna 2001/02:K37 (m) yrkande 6 och 2001/02:So254 (m) bör ges regeringen till känna.

9. Avgift för säljtillstånd och tillsyn (punkt 15)

av Lotta N Hedström (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 9. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:K43 yrkande 3.

Ställningstagande

Det system med säljtillstånd som jag förespråkar bör kunna finansieras genom att kommunen får ta ut avgift både för tillstånd och tillsyn. Jag anser dock att det bör övervägas om inte staten till största delen bör bidra till denna kostnad.

Vad jag nu anfört med anledning av motion 2001/02:K43 (mp) yrkande 3 bör ges regeringen till känna.

10. Tobaksprevention (punkt 17)

av Chatrine Pålsson (kd) och Lars Gustafsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 10. Riksdagen bifaller därmed motion 1999/2000:So493 yrkande 9 och avslår motionerna 1999/2000:So201 yrkande 1, 1999/2000:So263 yrkande 8, 1999/2000:So271 yrkande 5, 2000/01:Sf274 yrkande 34, 2000/01:So245 yrkande 2, 2000/01:So335 yrkande 1, 2001/02:K43 yrkande 5, 2001/02:So498 yrkande 9, 2001/02:So624 yrkandena 4 och 5 samt 2001/02:So634 yrkande 8.

Ställningstagande

Användningen av tobak är enligt vår uppfattning det största men samtidigt mest påverkbara hälsoproblemet i Sverige. Vart tionde dödsfall har samband med tobak. Även omgivningen påverkas av så kallad passiv rökning. Därför anser vi att det finns stora samhällsekonomiska vinster att hämta i effektiv tobaksprevention. Vi anser även att det behövs intensifierade förebyggande insatser för att bl.a. minska rökningen hos kvinnor.

Vad vi nu anfört med anledning av motion 1999/2000:So493 (kd) yrkande 9 bör ges regeringen till känna.

11. Tobaksprevention (punkt 17)

av Kerstin Heinemann (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 11. Riksdagen bifaller därmed motionerna 1999/2000:So263 yrkande 8, 1999/2000:So271 yrkande 5 och 2001/02:So634 yrkande 8 samt avslår motionerna 1999/2000:So201 yrkande 1, 1999/2000:So493 yrkande 9, 2000/01:Sf274 yrkande 34, 2000/01:So245 yrkande 2, 2000/01:So335 yrkande 1, 2001/02:K43 yrkande 5, 2001/02:So498 yrkande 9 samt 2001/02:So624 yrkandena 4 och 5.

Ställningstagande

WHO ser tobaksbruket som ett av världens största hälsoproblem som drar med sig mycket stora kostnader. Tobaksbruket betraktas som ett av de tre största hoten mot en hållbar utveckling i världen. Jag anser därför att det preventiva arbetet måste intensifieras, och målsättningen måste vara att alla barn skall kunna få en rökfri uppväxt. Jag anser vidare att det är angeläget att Sverige fortsätter att ge aktivt stöd till det internationella arbetet mot tobak, inte minst som medlem i EU. Det är dock samtidigt viktigt att vår trovärdighet i den internationella tobakspolitiken inte urholkas genom att nationella krafttag uteblir eller skjuts på en obestämd framtid.

Vad jag nu anfört med anledning av motionerna 1999/2000:So263 (fp) yrkande 8, 1999/2000:So271 (fp) yrkande 5 samt 2001/02:634 (fp) yrkande 8 bör ges regeringen till känna.

12. Tobaksprevention (punkt 17)

av Lotta N Hedström (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 12. Riksdagen bifaller därmed motionerna 1999/2000:So201 yrkande 1, 2000/01:So335 yrkande 1 och 2001/02:K43 yrkande 5 samt avslår motionerna 1999/2000:So263 yrkande 8, 1999/2000:So271 yrkande 5, 1999/2000:So493 yrkande 9, 2000/01:Sf274 yrkande 34, 2000/01:So245 yrkande 2, 2001/02:So498 yrkande 9, 2001/02:So624 yrkandena 4 och 5 samt 2001/02:So634 yrkande 8.

Ställningstagande

Statens satsning för att minska tobaksanvändningen bör ske genom att en procentuell del av tobaksskatten årligen avsätts till förebyggande åtgärder, rökavvänjning och tillsyn. En målsättning bör vara att den promille av tobaksskatten som i dag satsas åtminstone inom en snar framtid utökas till en procent för att sedan byggas på i takt med att arbetet för ett tobaksfritt samhälle utvecklas. Vidare skulle ett preventionspåslag med t.ex. 20 öre per paket (1 öre per cigarett) kunna inbringa 73 miljoner kronor, eftersom ca 365 miljoner paket säljs årligen. Dessa medel skulle kunna användas till preventionsarbete och innebära ett stort tillskott till ett folkhälsoarbete som de senaste åren fått förfärande små belopp i förhållande till vad som avsatts för t.ex. förebyggande av alkoholskador.

Vad jag nu anfört med anledning av motionerna 1999/2000:So201 (mp) yrkande 1, 2000/01:So335 (mp) yrkande 1 och 2001/02:K43 (mp) yrkande 5 bör ges regeringen till känna.

13. Målgruppsinriktad information (punkt 18)

av Chris Heister (m), Leif Carlson (m), Cristina Husmark Pehrsson (m) och Lars Elinderson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 13. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:K37 yrkande 3.

Ställningstagande

Flera frivilliga och ideella organisationer, exempelvis Cancerfonden, Hjärt-Lungfonden och En rökfri generation, har under många år utvecklat informationsinsatser och upparbetat direkta kanaler för insatser riktade till särskilt utvalda målgrupper. Ett exempel är En rökfri generation som riktar sig till barn och ungdomar med en individstärkande pedagogik som ger kraft att säga nej till tobak. Vidare anser vi att bristen på riktad information och rökavvänjning i sjukvården är ett allvarligt problem. Hjärt- och lungsjuka patienter erbjuds inte automatiskt hjälp med rökavvänjning i samband med behandling mot sjukdomar som bevisligen hör samman med eller helt och hållet beror på

rökning trots att enkla rökavvänjningsråd har visat sig mycket effektiva om de erbjuds i rätta situationer.

Vad vi nu anført med anledning av motion 2001/02:K37 (m) yrkande 3 bör ges regeringen till känna.

14. Statens ansvar för information m.m. (punkt 19)

av Kerstin Heinemann (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anføres i reservation 14. Riksdagen bifaller därmed motionerna 1999/2000:So271 yrkande 1, 2000/01:So549 yrkande 2, 2001/02:K44 yrkande 1 och 2001/02:So497 yrkande 10.

Ställningstagande

Det svenska arbetet mot tobak har från början byggt på hög beskattning av tobak, information, utbildning och opinionsbildning. Jag anser inte att staten kan fransäga sig ansvaret för dessa insatser. De kan inte heller överlåtas enbart på frivilliga organisationer och än mindre på tobaksindustrin.

Vad jag nu anført med anledning av motionerna 1999/2000:So271 (fp) yrkande 1, 2000/01:So549 (fp) yrkande 2, 2001/02:K44 (fp) yrkande 1 och 2001/02:So497 (fp) yrkande 10 bör ges regeringen till känna.

15. Ytterligare ökad tillgänglighet (punkt 24)

av Chris Heister (m), Leif Carlson (m), Cristina Husmark Pehrsson (m) och Lars Elinderson (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anføres i reservation 15. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2000/01:216 yrkande 2, 2000/01:So314, 2001/02:K31, 2001/02:K37 yrkande 4, 2001/02:K41 yrkande 4, 2001/02:So329 och 2001/02:So544 samt avslår motionerna 2001/02:K33, 2001/02:K40 yrkande 4, 2001/02:K44 yrkande 3 och 2001/02:So290 yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att det är ett välkommet förslag att apoteksombuden skall tillåtas sälja nikotinersättningspreparat. Det är dock inte tillräckligt för att rökavvänjningsmedlen skall få full effekt. WHO liksom många läkarorganisationer har slagit fast att tobaksavvänjningspreparat bör vara åtminstone lika åtkomliga som tobak. Vi anser vidare att nikotinersättningsmedel inte bör klassas som läkemedel och därigenom kunna säljas i dagligvaruhandeln. Vi anser det absurt att tobakens tillgänglighet är avsevärt större än de produkter som inne-

håller en mindre mängd nikotin och vars syfte är att få människor att sluta röka. En ökad tillgänglighet till dessa produkter skulle få många rökare att helt sluta röka och andra att minska sin rökning.

Vad vi nu anfört med anledning av motionerna 2000/01:216 (m) yrkande 2, 2000/01:So314 (m), 2001/02:K31 (m), 2001/02:K37 (m) yrkande 4, 2001/02:K41 (m) yrkande 4, 2001/02:So329 (m) och 2001/02:So544 (m) bör ges regeringen till känna.

16. Ytterligare ökad tillgänglighet (punkt 24)

av Chatrine Pålsson (kd), Lars Gustafsson (kd) och Kerstin Heinemann (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 16. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:K40 yrkande 4 och 2001/02:K44 yrkande 3 samt avslår motionerna 2000/01:So216 yrkande 2, 2000/01:So314, 2001/02:K31, 2001/02:K33, 2001/02:K37 yrkande 4, 2001/02:K41 yrkande 4, 2001/02:So290 yrkande 2, 2001/02:So329 och 2001/02:So544.

Ställningstagande

I dag måste en konsument som vill köpa rökavvänjningsmedel som t.ex. nikotintuggummi uppsöka ett apotek. Vi anser därför att regeringens förslag att ytterligare 1 000 apoteksombud skall kunna tillhandahålla nikotinläkemedel är ett steg i rätt riktning. Vi anser dock inte att det är tillräckligt när man betänker att det finns närmare 34 000 försäljningsställen som tillhandahåller tobak, som är en av vår tids mest hälsoskadliga produkter. Rökavvänjningsmedlen bör enligt vår uppfattning kunna köpas vid de försäljningsställen där tobaksvaror säljs. Kommunerna har tillsyn över tobaksförsäljningen och bör ha det även över försäljningen av nikotinersättningsmedel.

Vad vi nu anfört med anledning av motionerna 2001/02:K40 (kd) yrkande 4 och 2001/02:K44 (fp) yrkande 3 bör ges regeringen till känna.

17. Ytterligare ökad tillgänglighet (punkt 24)

av Kenneth Johansson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 17. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:K33 och 2001/02:So290 yrkande 2 samt avslår motionerna 2000/01:So216 yrkande 2, 2000/01:So314, 2001/02:K31, 2001/02:K37 yrkande 4, 2001/02:K40 yrkande 4, 2001/02:K41 yrkande 4, 2001/02:K44 yrkande 3, 2001/02:So329 och 2001/02:So544.

Ställningstagande

För den som försöker sluta röka finns alltid en lockande cigarettförsäljare nära till hands. Men det är oftast långt till närmaste apotek. Skillnaden i tillgänglighet till nikotinläkemedel respektive cigaretter har stor betydelse för hur svårt det är att lyckas med att sluta röka. Jag anser därför att det finns goda skäl att ytterligare öka antalet försäljningsställen för nikotinläkemedel. Det bör bli möjligt även för andra butiker än apotek och apoteksombud att under kontrollerade former sälja nikotinläkemedel. Detta bör i ett första steg göras i form av ett antal pilotprojekt, som utvärderas. Försäljningen får dock inte ske okontrollerat, bland annat beroende på att försäljning inte skall kunna ske till personer som är yngre än 18 år.

Vad jag nu anfört med anledning av motionerna 2001/02:K33 (c) och 2001/02:So290 (c) yrkande 2 bör ges regeringen till känna.

18. Subventionering av nikotinläkemedel m.m. (punkt 25)

av Lotta N Hedström (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 25 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 18. Riksdagen bifaller därmed motionerna 1999/2000:So201 yrkande 6 och 2000/01:So335 yrkande 6 samt avslår motionerna 2001/02:So270 yrkande 2 och 2001/02:So412 yrkande 2.

Ställningstagande

Tobaksrökning är en hälsorisk och påverkar fertiliteten på ett negativt sätt, vilket kan skada fostret hos gravida rökande kvinnor. Det är därför viktigt att speciellt de rökare som står inför ett föräldraskap får hjälp och stöd att sluta röka. Vi anser därför att rökande blivande föräldrar, utöver den information de erhåller på barnavårdscentralen, även bör erbjudas gratis eller subventionerad rökavvänjning. En sådan satsning är utan tvekan viktig för folkhälsan och i det långa loppet en samhällsbesparing.

Vad jag nu anfört med anledning av motionerna 1999/2000:So201 (mp) yrkande 6 och 2000/01:So335 (mp) yrkande 6 bör ges regeringen till känna.

19. Tobaksautomater (punkt 27)

av Chatrine Pålsson (kd) och Lars Gustafsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 27 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i reservation 19. Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:K40 yrkande 5.

Ställningstagande

I samband med att 18-årsgränsen för inköp av tobak infördes diskuterades frågan om ett förbud mot tobaksautomater. Erfarenheten från länder med åldersgräns visar nämligen att tobaksautomater blivit en av de viktigaste kanalerna för minderårigas tobaksinköp. Vi anser följaktligen att riksdagen bör fatta beslut om förbud mot tobaksautomater.

Vad vi nu anført med anledning av motion 2001/02:K40 (kd) yrkande 5 bör ges regeringen till känna.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Folkhälsopolitik (punkt 16)

av Kenneth Johansson (c).

En god folkhälsa innebär friska människor och små skillnader i hälsa mellan olika grupper i befolkningen. För att effektivt kunna nå detta anser jag att det är angeläget att kunna följa hälsoläget, utveckla kunskap om såväl hälsans som ohälsans bestämningsfaktorer och sedan också genomföra åtgärder som behövs för att förbättra folkhälsan.

Intresset för och uppmärksamheten kring folkhälsofrågorna växer. Förklaringarna är flera. Kunskapen om samband mellan livsvillkor och hälsa ökar. Medvetenheten om livsstilens betydelse för olika sjukdomstillstånd blir också större och större. Det finns i dag en allt större medvetenhet om att en god folkhälsa är en gemensam utmaning för alla samhällssektorer. Det tidigare synsättet, där folkhälsofrågorna tolkats som ett landstingsuppdrag, är på väg att ersättas av insikten om folkhälsa som ett gemensamt ansvar. Det handlar om att stärka den sociala gemenskapen och tryggheten, att den enskilde skall ha makt över sitt liv. Det handlar även om social och ekonomisk rättvisa, om en god miljö som också har utrymme för återhämtning och om framtidstro. Därför innebär folkhälsoperspektivet att mål bortom de materiella formuleras för samhällsverksamheten.

Vidare handlar enligt min mening folkhälsoinsatser både om att förebygga sjukdom och om att främja hälsa. Folkhälsoarbetet drar nytta av engagerade medborgare. Därför är de insatser som medborgarna gör själva som enskilda individer, som föräldrar, bland släkt och vänner, inom frivilligorganisationer och som deltagare i det demokratiska vardagsarbetet av stor betydelse för folkhälsoutvecklingen. Jag anser det därför angeläget att samhället bedriver aktiva folkhälsoinsatser för att motverka kommersiella hälsohot. Samhället kan genom framsynta åtgärder underlätta för den enskilde att leva ett hälso-samt liv.

2. Tobaksprevention (punkt 17)

av Kenneth Johansson (c).

I nästan 100 år har tobaksbruket diskuterats i Sverige, och det finns i dag en stor kunskap om de skadeverkningar som uppstår både för rökaren själv och för den som utsätts för passiv rökning. Trots detta visar alarmerande statistik att ca 30 000 unga människor börjar röka varje år. Den åldersgräns på 18 år

som infördes 1997 för inköp av tobak har inte medverkat till minskat tobaksbruk bland tonåringar. Jag anser att det krävs fler insatser av förebyggande arbete. Bland annat bör kunniga informatörer komplettera lärarnas insatser i skolorna och där öka medvetandet om riskerna med tobak, alkohol och droger.

3. Fördelning av resurser (punk 21)

av Chris Heister (m), Leif Carlson (m), Cristina Husmark Pehrsson (m) och Lars Elinderson (m).

Regeringen har avsatt 30 miljoner kronor för tobakspreventivt arbete. I stället för att till fullo stödja befintliga organisationer föreslås att Statens folkhälsoinstitut skall administrera 20 av dessa miljoner för att driva ett pilotprojekt tillsammans med kommuner och landsting. Den redan väletablerade och kostnadseffektiva sluta röka-linjen och andra organisationer på tobaksområdet får nöja sig med att dela på de återstående 10 miljonerna. Vi anser att detta är en felaktig användning av resurser då det redan finns forskning och många framgångsrika projekt som visar hur man bäst avråder människor från att börja röka och hjälper dem att sluta. Att påbörja ett pilotprojekt på ett redan noggrant utrett område är därför ett uppenbart slöseri. Bara om hälsoriskerna har 60 000 vetenskapliga undersökningar gjorts världen över. Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) har redovisat ett flertal väldokumenterade studier som berör metoder för rökavvänjning med slutsatser om hur framgångsrik rökavvänjning bäst bedrivs. För att stimulera framväxten av ytterligare regionalt och lokalt folkhälsoarbete, som bättre än Statens folkhälsoinstitut kan tillfredsställa de behov som finns, har vi, som vi närmare beskrivit i vår kommittémotion 2001/02:So567, för år 2002 föreslagit att sammanlagt 72,5 miljoner kronor skulle anslås under anslagsområdena 14:7 Folkhälsopolitiska åtgärder och 14:11 Lokalt folkhälsoarbete.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

I proposition 2001/02:64 Vissa tobaksfrågor har regeringen (Socialdepartementet) föreslagit att riksdagen

antar regeringens förslag till

2. lag om ändring i tobakslagen (1993:581) delvis.

Följdmotioner

2001/02:K30 av Sonja Fransson och Laila Bjurling (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen skall återkomma till riksdagen med ett konkret lagförslag om rökfria serveringar och hur det praktiskt skall genomföras.

2001/02:K31 av Lennart Hedquist (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att försäljning av nikotinersättningsmedel skall göras lika tillgängligt som försäljning av tobak.

2001/02:K32 av Lars Elinderson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en återhållsam marknadsföring av snus tillåts, för att därigenom minska tobaksrökning.

2001/02:K33 av Gunnel Wallin (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att det under kontrollerade former blir möjligt även för andra butiker än apotek och apoteksombud att sälja nikotinläkemedel. Detta bör i ett första steg göras i form av ett antal pilotprojekt, som utvärderas.

2001/02:K34 av Åsa Torstensson m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av en väl fungerande folkhälsopolitik.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett totalt förbud mot rökning i restauranglokaler eller andra serveringsställen från den 1 januari 2004.

2001/02:K35 av Per Bill m.fl. (m):

Riksdagen beslutar att i 14 § 1 tobakslagen (1993:581) ersätta "tobaksvara" respektive "tobaksvaror" med "tobaksvara avsedd att rökas" respektive "tobaksvaror avsedda att rökas".

2001/02:K36 av Caroline Hagström (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rökfria miljöer.

2001/02:K37 av Chris Heister m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rökfria miljöer på frivillig väg.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om anmälningssplikt för och tillsyn av tobaksförsäljare.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om målgruppsinriktad information och rökavvänjning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om försäljning av nikotinersättningspreparat.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fördelningen av anslag till etablerade ideella och frivilliga organisationer.
6. Riksdagen beslutar att förbudet att sälja tobak till minderåriga upphävs i enlighet med vad som anförs i motionen.

2001/02:K38 av Anders Sjölund och Tomas Högström (m):

2. Riksdagen beslutar att avslå regeringens proposition 2001/02:64 vad avser förslaget om rökförbud i serveringsmiljöer.

2001/02:K39 av Inge Carlsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en mer nyanserad syn på tobak där man skiljer cigarettökning från rökfri tobak som snus.

2001/02:K40 av Lars Gustafsson m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att restaurangbesökarna och de anställda måste kunna garanteras rökfrihet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den tänkta utredningen avseende rökförbud i serveringsmiljöer parallellt skall utforma ett lagförslag om rökfrihet samt se på möjligheterna att uppnå rökfria miljöer på frivillig väg.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den grundläggande utgångspunkten, även i den tänkta utred-

ningens arbete, måste vara att skapa rökfria miljöer med ett väl avgränsat område för rökning och inte tvärtom.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ytterligare öka tillgängligheten på nikotinläkemedel.
5. Riksdagen beslutar om ett förbud mot tobaksautomater.

2001/02:K41 av Anna Kinberg (m):

1. Riksdagen avslår proposition 2001/02:64.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rökförbud i serveringsmiljöer.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den s.k. 50-gränsen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om försäljning av nikotinersättningsmedel.

2001/02:K43 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om förbud mot rökning i restauranger och andra serveringslokaler fr.o.m. den 1 januari 2003.
2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om att detaljhandel med tobaksvaror får bedrivas endast av den som har säljtillstånd.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att kommunen får ta ut avgift för frågor om tillsyn och säljtillstånd.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om medelsfördelning.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om ”preventionspåslag”.

2001/02:K44 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om statens ansvar för information, utbildning och opinionsbildning om tobak och hur dess skadeverkningar kan minskas.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att medlen för tobaksprevention även skall omfatta det tobakspreventiva arbetet som vänder sig till vuxna.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att nikotinersättningsmedel skall få säljas efter samma regler och bestämmelser som försäljning av tobak.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den s.k. 50-regeln skall bibehållas tills den 1 januari 2004.

Motioner från allmänna motionstiden

1999/2000:So201 av Thomas Julin m.fl. (mp):

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en procentuell del av tobaksskatten går till det förebyggande arbetet, information, kampanjer och rökavvänjning,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att tillstånd skall krävas för tobaksförsäljning,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om allmänt rökförbud på restauranger och näringsställen om inte avskildhet kan ordnas för rökare,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om gratis eller subventionerad rökavvänjning för blivande föräldrar.

1999/2000:So235 av Barbro Westerholm m.fl. (fp, s, m, v, kd, c, mp):

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förverkligande av den nationella handlingsplanen mot tobak.

1999/2000:So263 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp):

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om det preventiva arbetet mot tobak,

1999/2000:So271 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp):

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statens ansvar för information, utbildning och opinionsbildning om tobak och hur dess skadeverkningar kan minskas,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tobaksreklam vid säljställen,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om reglering av detaljhandeln med tobak,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om efterlevnaden av 18-årsgränsen för tobaksköp,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Sveriges stöd till det internationella arbetet mot tobak.

1999/2000:So391 av Mikael Oscarsson (kd):

att riksdagen hos regeringen begär förslag om en nationell strategi för rökavvänjning.

1999/2000:So469 av Caroline Hagström och Inger Strömbom (kd):

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en oberoende expertutredning angående prisinstrumentet för tillgänglighet och konsumtion av tobak.

1999/2000:So491 av Ingrid Burman m.fl. (v):

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utreda om samarbete med olika branschorganisationer och kommuner kan motverka försäljning av tobaksvaror till minderåriga.

1999/2000:So493 av Lars Gustafsson m.fl. (kd):

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tobakens skadeverkningar,

1999/2000:A804 av Maria Larsson m.fl. (kd):

30. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om intensifierade förebyggande insatser för att minska rökning och alkoholkonsumtion hos kvinnor.

2000/01:Sf274 av Matz Hammarström m.fl. (mp):

34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om förebyggande arbete mot tobaksbruk.

2000/01:So216 av Jeppe Johnsson och Maud Ekendahl (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att upphäva monopolet på nikotintuggummi.

2000/01:So236 av Mikael Oscarsson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att ge de 1 000 apoteksombud som finns runtom i landet möjlighet att tillhandahålla nikotinläkemedel.

2000/01:So245 av Carina Adolfsson Elgestam och Lars Wegendal (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om en skärpning eller översyn av tobakslagen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om en informationskampanj på våra skolor.

2000/01:So314 av Cristina Husmark Pehrsson och Jan-Evert Rådhström (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om vikten av ökad tillgänglighet till nikotinersättningsprodukter.

2000/01:So322 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om rökfria miljöer.

2000/01:So325 av *Gunnar Axén (m)*:

Riksdagen beslutar att avskaffa tobakslagen (1993:581).

2000/01:So335 av *Thomas Julin m.fl. (mp)*:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en procentuell del av tobaksskatten avsätts för förebyggande åtgärder, rökavvänjning och tillsyn.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tobaksvaror endast skall få säljas av den som innehar särskilt tillstånd.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rökförbud på restauranger.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om gratis eller subventionerad rökavvänjning.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om neutrala cigarettpaket med stor synlig varningstext.

2000/01:So338 av *Sonja Fransson och Laila Bjurling (s)*:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att lagstifta om förbud mot rökning på offentliga platser.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att lagstifta om förbud mot rökning på restauranger och kaféer.

2000/01:So549 av *Kerstin Heinemann m.fl. (fp)*:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tobak.

2001/02:So254 av *Maud Ekendahl (m)*:

Riksdagen beslutar om ändring i tobakslagen i enlighet med vad i motionen anförs.

2001/02:So265 av *Catharina Elmsäter-Svärd (m)*:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om betydelsen av att nikotinläkemedel skall ingå i apoteksombudens akutsortiment.

2001/02:So270 av *Gunnel Wallin (c)*:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att låta apoteksombuden sälja nikotinläkemedel.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att utreda hur en effektiv subventionering av nikotinläkemedel skulle kunna utformas.

2001/02:So290 av Birgitta Sellén och Sofia Jonsson (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att nikotinläkemedel bör finnas hos apoteksombud.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en utredning bör göras för att se över möjligheten att sälja nikotinläkemedel där tobaksvaror säljs.

2001/02:So294 av Mikael Oscarsson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att underlätta för dem som vill sluta röka att få tillgång till nikotinläkemedel.

2001/02:So303 av Agne Hansson m.fl. (c):

7. Riksdagen begär hos regeringen förslag om att undantaget i 4 § tobakslagen som tillåter rökning i restauranger och kaféer tas bort.

2001/02:So318 av Mikael Oscarsson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ta bort undantaget för restauranger och kaféer om förbud för rökning i offentliga lokaler.

2001/02:So329 av Margareta Cederfelt (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att nikotintuggummi skall tillåtas för försäljning där tobak får säljas.

2001/02:So412 av Fanny Rizell och Ingemar Vänerlöv (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett licensieringssystem för tobaksförsäljning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att personlig rådgivning och nikotinersättningsmedel bör erbjudas föräldrar med hemmavarande barn i samband med att de som patienter kommer i kontakt med hälso- och sjukvården.

2001/02:So420 av Sonja Fransson och Laila Bjurling (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att lagstifta om förbud mot rökning på restauranger och kaféer.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att lagstifta om förbud mot rökning på offentliga platser.

2001/02:So422 av Annelie Enochson och Fanny Rizell (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om de utmaningar Nationella folkhälsokommittén formulerat.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att långsiktigt säkerställa adekvata resurser för tobakspreventivt arbete på alla nivåer.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av snusforskning.

2001/02:So497 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om tobak.

2001/02:So498 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att ett förbud bör införas mot releasepartyn och annan indirekt reklam för tobaksprodukter.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rökfria miljöer och förbud mot rökning på restauranger och andra serveringsställen.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om preventivt arbete mot tobaksrökning för barn och unga.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om reglering och tillsyn av tobaksförsäljning.

2001/02:So502 av Tasso Stafilidis och Charlotta L Bjälkebring (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en lagstiftning som förbjuder rökning på serveringsställen.

2001/02:So544 av Ewa Thalén Finné och Anne-Katrine Dunker (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om försäljning av nikotinläkemedel.

2001/02:So612 av Lars Gustafsson m.fl. (kd):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om målsättningen avseende rökfrihet.

2001/02:So615 av andre vice talman Eva Zetterberg m.fl. (v, kd, fp, mp, c) :

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att tobakslagen skärps vad gäller licensiering, kontroll och tillsyn av leverantörer och detaljhandel.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening behovet av en lagstiftning som förbjuder rökning på serveringsställen.

2001/02:So624 av Viviann Gerdin och Margareta Andersson (c):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att göra insatser i skolorna för att förhindra att ungdomar börjar röka.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige och EU bör stödja WHO i kampen för att minska tobaksbruket.

2001/02:So634 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om preventiva arbetet mot tobak.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i tobakslagen (1993:581)

Härigenom föreskrivs i fråga om tobakslagen (1993:581)¹

dels att 1, 4, 15 och 19 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas tre nya paragrafer, 12 a, 14 a och 19 a §§, av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

1 §

På grund av de hälsorisker och olägenheter som är förbundna med bruk av tobak meddelas i denna lag bestämmelser om

- begränsning av rökning i vissa lokaler och utrymmen samt på vissa områden utomhus,
 - rökfri arbetsmiljö,
 - varningstexter och innehållsdeklaration på förpackningar till tobaksvaror,
 - begränsningar av handeln med och rätten till införsel av tobaksvaror,
 - marknadsföring av tobaksvaror
- samt
- marknadsföring av tobaksvaror och användning av vissa varukännetecken i marknadsföring av andra varor eller tjänster samt
 - produktkontroll m.m. av tobaksvaror.

4 §

I hotell och andra inrättningar där tillfällig bostad yrkesmässigt upplåts, skall i ett visst antal av de rum eller liknande som upplåts rökning vara förbjuden. I fråga om sovkupeéer och andra utrymmen som upplåts för tillfällig bostad på färdmedel i inrikes kollektivtrafik gäller i stället 2 § 4.

Restauranger eller andra serveringsställen som har mer än femtio sittplatser skall, om rökförbud ej föreligger enligt 2 § 1–4, ha sittplatser inom ett eller flera områden där rökning är förbjuden.

Restauranger eller andra serveringsställen skall, om rökförbud ej föreligger enligt 2 § 1–4, ha ett eller flera områden där rökning är förbjuden.

12 a §

Den som i näringsverksamhet säljer tobaksvaror till konsumenter skall anmäla försäljningen hos den kommun där försäljningen sker. Anmälan skall göras senast när försäljningen påbörjas.

¹ Lagen omtryckt 1996:941.

14 a §

En näringsidkare som marknadsför antingen en annan vara än en tobaksvara eller en tjänst till konsumenter får inte använda ett varukännetecken som helt eller delvis används för en tobaksvara eller enligt gällande bestämmelser om varumärken är registrerat eller inarbetat för en sådan vara, om marknadsföringen sker

1. i kommersiella annonser i periodiska skrifter eller i andra jämförbara skrifter på vilka tryckfrihetsförordningen är tillämplig, eller

2. i kommersiella annonser i ljudradio- eller TV-program eller i TV-sändningar över satellit som omfattas av radio- och TV-lagen (1996:844).

Om en näringsidkare använder ett sådant varukännetecken som avses i första stycket vid marknadsföring till konsumenter på något annat sätt än som där sägs, skall näringsidkaren iaktta den måttfullhet som är be-tingad av att kännetecknet också kan förknippas med tobaksvaran.

Bestämmelserna i första och andra styckena tillämpas inte

1. i fråga om ett varukännetecken som i endast begränsad omfattning förekommer vid marknadsföring av tobaksvaror,

2. i fråga om ett varukännetecken som framträder i en form som tydligt skiljer sig från utseendet på tobaksvarans kännetecken, eller

3. i andra fall om det är oskäligt.

15 §

En marknadsföringsåtgärd som strider mot 14 § skall vid tillämpningen av 4, 14 och 19 §§ marknadsföringslagen (1995:450) anses vara otillbörlig mot konsumenter. En marknadsföringsåtgärd som strider mot 14 § första stycket andra och tredje meningen kan medföra marknadsstörmingsavgift enligt bestäm-

En marknadsföringsåtgärd som strider mot 14 § eller 14 a § skall vid tillämpningen av 4, 14 och 19 §§ marknadsföringslagen (1995:450) anses vara otillbörlig mot konsumenter. En marknadsföringsåtgärd som strider mot 14 § första stycket andra och tredje meningen eller 14 a § första stycket 2 kan medföra mark-

melserna i 22–28 §§ marknadsföringslagen. nadsstörningsavgift enligt bestämmelserna i 22–28 §§ marknadsföringslagen.

19 §¹

Den centrala tillsynen över att denna lag och föreskrifter som meddelas med stöd av lagen följs utövas av

1. Arbetsmiljöverket när det gäller
 - a) lokaler och andra utrymmen som avses i 2 § och som är upplåtna enbart för personal, och
 - b) lokaler och andra utrymmen på vilka 8 § skall tillämpas, samt
 2. Statens folkhälsoinstitut när det gäller
 - a) miljöer som avses i 2 § och som inte är upplåtna enbart för personal,
 - b) lokaler som avses i 4 §,
 - c) varningstexter m.m. enligt 9–11 §§,
 - d) handel enligt 12 §, och
- d) handel enligt 12 § och anmälan enligt 12 a §, och*
- e) produktkontroll m.m. enligt 16–18 §§.

Den omedelbara tillsynen utövas av

1. Arbetsmiljöverket när det gäller lokaler och andra utrymmen för vilka verket har den centrala tillsynen, och
 2. den eller de nämnder som kommunfullmäktige bestämmer när det gäller dels de miljöer och lokaler för vilka Statens folkhälsoinstitut har den centrala tillsynen, dels handel enligt 12 §.
2. den eller de nämnder som kommunfullmäktige bestämmer när det gäller dels de miljöer och lokaler för vilka Statens folkhälsoinstitut har den centrala tillsynen, dels handel enligt 12 § *och anmälan enligt 12 a §.*

Länsstyrelsen utövar inom länet tillsyn enligt andra stycket 2.

För tillsyn över efterlevnaden av bestämmelserna för marknadsföring i 14 § finns särskilda regler i marknadsföringslagen (1995:450).

För tillsyn över efterlevnaden av bestämmelserna för marknadsföring finns särskilda regler i marknadsföringslagen (1995:450).

19 a §

En kommun får ta ut avgift för sin tillsyn av den som bedriver anmälningspliktig näringsverksamhet med tobaksvaror.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003 i fråga om 1, 4, 14 a och 15 §§ och i övrigt den 1 juli 2002.

2. Den som den 1 juli 2002 i näringsverksamhet säljer tobaksvaror till konsumenter, skall senast den 1 januari 2003 göra sådan anmälan som avses i 12 a §.

¹ Senaste lydelse 2001:308.